

Beretning om en Reise til England,

nærmest vedkommende Huusdyravl.

(Meddeelt det Kgl. Landh. Selskab af Dyr læge N. Fenger.)

Den Reise til England, nærmest for at gjøre mig bekendt med den engelske Huusdyravl, hvortil jeg sidste Foraar modtog Understøttelse af Indenrigsministeriet og det Kgl. Landhuusholdningselskab, tiltraadte jeg den 22de April 1862, for over Hamborg at gaae til Skotland. I Skotland opholdt jeg mig omtrent en Maaned, hvilken Tid jeg tilbragte deels i Byen Edinborg, hvis Veterinairskoler jeg besøgte, og deels paa Landet, fornemmelig i Forfarshire, hvor jeg fra mit tidligere Ophold havde Bekjendtskab mellem Landmænd og Opdrættere. Det var meget interessant for mig, efter 5 Aars Forløb, at gjensee de samme Steder, og f. Ex. paa en Gaard, hvor jeg havde været med at draine, at finde Drainingen endt, og bethdelige Strækninger af en tidligere aldeles udhyrket og ufrugtbar Mosegrund opdyrkede og tildeels bedækkede med ret gode Afgrøder (Kløver); men naar man vil spørge om egentlig nye Forbedringer og Fremskridt i Agerbruget, da er naturligviis en Tid af 5 Aar forholdsviis kort. Landmændene i Forfarshire regnede endnu Kartoflerne, hvorpaa Priserne i de seneste Aar havde været overordentlig høie, for en af deres meest lønnende Afgrøder og dyrkede dem i stor Udstrækning. Jeg kjender en Landmand, der et Aar af en skotsk Acre (o: 0,9316 Tønde Land), bevoget med Kartofler, havde solgt for 44 Pstl., men i Gjennemsnit

regne de man dog kun paa i gode Aar at have en Brutto= indtægt af 20—25 Pstl. pr. Acre; og, da Kartoflerne ansees for at være en meget usikker Afgrøde, gif det naturligtvis ofte meget betydelig derunder. Man er ikke saa bange for de Aar, hvori Sygdommen har angrebet en stor Deel Kartofler, som for visse Aaringer, i hvilke Udbytten har været saa ringe, at det har indskrænket sig til ganske saa Fald.

Anvendelsen af let transportable Gjødningsstoffer syntes stadig i Stigen, og de bedste Farmere begyndte at tale om, at deres Udlæg til Gjødning var omtrent ligesaa stort som deres Forpagtningsafgift (o: 2 til 3 Pstl. pr. Acre). Et nyt Agerdyrkningsredskab kan omtrent siges at have banet sig Vej til almindelig practisk Anvendelse i den forløbne Tid; thi for 5 Aar siden var Meiemaskinen et nyt og temmelig kostbart Redskab, der let gif itu og gjorde Arbeidet utilfredsstillende, og den var kun at see hos enkelte Landmænd, der havde Lyk til at forsøge nye Opfindelser. Nu derimod er Meiemaskinen saare almindelig, hvad der vil kunne skjønnes deraf, at jeg hos en Landsbysmed har seet et halvt Dusin af brugte Maskiner henstillede til Reparation paa een Gang. Damppløven er et nyt Redskab, der, ligesom Meiemaskinen, for 5 Aar siden kun var at finde i enkelte Landmænds Hænder, og som maaskee vil arbejde sig op til at komme til almindeligere Anvendelse, navnlig paa flade, lerede Jorder uden Steen. De store transportable Damp=Tærskemaskiner have modtaget betydelige Forbedringer og synes at komme mere og mere i Brug, selv paa Steder, hvor man havde de ældre Maskiner til Heste= eller Vandkraft.

Den 28de Mai reiste jeg fra Edinborg til London, hvor jeg, naar undtages, at jeg gjorde en Tour paa 5 Dage ud til Agerdyrkningskolen i Cirencester, og en anden Gang besøgte et Stutteri nær London, opholdt mig til den 13de Juli.

Paa det store Dyrskue i Battersea Park tilbragte jeg 7 Dage, som jeg regner til de interessanteste og lærerigeste paa min Reise; thi vel kunde jeg have ønsket, der at have seet Fast=

landets Huusdyracer bedre og talrigere fremstillede (med Undtagelse af en eneste fransk Hingst var f. Ex. hele Fastlandets Hesteavl aldeles ikke repræsenteret), men til Gjengjæld havde man et saa talrigt, smukt og velordnet Skue af alle engelske Racer, at det uden tvivl, som Heelhed betragtet, maa ansees som det bedste Skue af den Art, der nogensinde har fundet Sted.

For at lære de engelske Huusdyracer at kjende, ikke blot i den Stikkelse, hvorunder de møde paa Dyrskuerne, har jeg i London besøgt Markeder (Copenhagenfield), Udstillingssteder og Auktioner (Tattersale), ligesom jeg ogsaa her har besøgt Veterinairskolen, og iøvrigt benyttet Leiligheden til at see den internationale Udstilling, Londons Museer og den zoologiske Have.

Det er en bekjendt Sag, at Yorkshires og navnlig den nordlige Deel af samme, ansees for at være Englands bedste og vigtigste opdrættende District; og det viste sig ogsaa ved dette Skue, at de første Præmier i de vigtigste Klasser vare tilfaldne denne Deel af England, uagtet den iaar laae temmelig fjernt fra Udstillingsstedet, og de Racer, hvori den fornemmelig udmærker sig (Fuldblodsheste og Korthornsqvæg), opdrættes over hele Storbritanien og Irland. Jeg besluttede mig derfor til, fra London at reise til Yorkshires, men besøgte dog paa Veien en Mr. Barford paa Fosote i Nordhamptonshires, hvis Faareslok jeg senere skal omtale. I Yorkshires, hvor jeg besøgte flere Opdrættere og saae to af de største Fuldblods-Stutterier samt den bekjendte Mr. John Scotts „Training-Etablissement“ og to locale Dyrskuer, opholdt jeg mig til den 12te August, da jeg afeilede fra Hull, for over Hamborg at vende tilbage til Kjøbenhavn, hvor jeg ankom den 15de August.

Angaaende det Udbytte, jeg haaber at have havt af dette Ophold i Yorkshires, vil den Bemærkning maastee ikke være overflødig, at jeg troer hovedsagelig at være henviist til at lære af, hvad jeg selv har seet; thi skjøndt det maa indrømmes, at den engelske Landmand i Regelen er høflig og forekommende

mod Udlændingen, og gjerne viser ham sin Hjord og sine Heste, saa hører det dog til Sjeldenhederne at møde en Mand som Mr. Barford, der, om jeg saa maa sige, er i saa høi Grad Enthusiast for sit Fag, at han ikke blot viser den Fremmede den meest forekommende Gjæstfrihed, men tillige finder en Glæde i at meddele alle de Oplysninger, han kan, om sin Fremgangsmaade ved Avlen, Dyrenes Forpleining o. s. v., og det paa en Maade, saa man faaer Indtrykket af, at det skeer uden alle Forbehold, alene af Lyst til at udbrede, hvad han anseer for at være rigtige og gode Grundsætninger i Huusdyravlen. At en større Forbeholdenhed med Hensyn til Race, Nedstamning o. s. v., navnlig hvor Talen er om Heste, saa almindelig gjør sig gjeldende, finder lettelig sin Forklaring deri, at den engelske Opbrætter i Regelen ogsaa er Speculant og vant til at betragte Udlændingen, der kommer for at see hans Dyr, som en Kjøber, der ikke er bange for at betale Tillægsdyr med høie Priser.

I. Heste.

Fuldblod.

Af denne Race er det kun Hingstene, der erholde Præmier paa Dyrskuerne, og naar man i Catalogerne læser de Vetingelser, under hvilke Præmien meddeles disse, sees det endnu tydeligere, at det ikke er denne Race i sin Heelhed, der interesserer de landoekonomiske Foreninger, men kun disse Egenstaber hos den, som ønskes bevarede for den blandede Avl.

Det hedder saaledes i Cataloget til Dyrskuet i Battersea, at „Præmie udloves (1ste Pr. 100 £stl., 2den Pr. 25 £stl.) for den Fuldblods-Hingst, der efter Dommernes Mening er bedst stiftet til at forbedre og fortsætte den sunde og stærke (stout) Fuldblodsrace for almindelige Stutteriøiemed.“

Ved Dyrskuet i Yorkshire hed det, at Præmien skulde gives „til den Fuldblods-Hingst, der var bedst stiftet til at frembringe Jagtbeste“. En saadan Begrænsning, indenfor hvad der efter Stamtavlerne hører til den rene Race, har jeg

aldrig seet anvendt undtagen for Fuldblods-Heste, og intet Sted var den vistnok mere nødvendig, thi der er neppe nogen anden Race, der frembyder saa store Forskjelligheder, selv med Hensyn til væsentlige Bygningstræk, som denne. Jeg skal derfor aldeles afholde mig fra at forsøge paa en Beskrivelse af en Grundtypus for denne Race; men da den spiller en saa vigtig Rolle i Hesteavlen, skal jeg dog tillade mig at dvæle ved enkelte af de meest mærkelige Individier, jeg har seet, samt Maaden, hvorpaa Racen opdrættes og behandles.

„Ellington“

er Navnet paa den Hingst, som vandt 1ste Præmie i Battersea. Den var mørkebrun, 10 Dvt. $\frac{1}{2}$ Tom. i Stangmaal, og den havde i 1856 vundet Derbyløbet. Den var i det Hele en kraftig bygget Hest, og udmærkede sig især ved en lang, straaa Bøv, meget kraftig Overarm og stærke og tykke Bøiesener, der saaes langt og skarpt adskilte fra Piben. Englænderne hvide meget at sammenligne den ædle Hests Sener med Staalstjebre, og jeg har ikke seet noget andet Dyr, paa hvis Forlemmer jeg kunde være mere tilbøielig til at anvende denne Vignelse. Dens Hals og Hoved vare temmelig svære, men Gulken vel udskaaet.

Den havde i sidste Aar bedækket 40 Hopper for 10 Guineer (c. 94 Rdl.) Stykket, men da den nu havde faaet 1ste Præmie, og navnlig fordi enkelte af dens Afkom havde tiltrukket sig Opmærksomhed paa Løbebanen, var det Eierens Hensigt at fastsætte Betalingen til 25 Guin. (c. 236 Rdl.) næste Aar.

Følgende 3 Hingste ere at ansee som Hovedbestelere i Stutteriet „Rawcliffe Paddock“ ved York:

1) „Stockwell“,

en stor (10 Dvt. 3 Tom. Stangmaal) Hest med et rødt ligesom gulglindsende Løb, der havde en stor Mængde mørke Pletter især paa Laarene. Brystkassen dyb og rummelig, Lænd og Kryds særdeles kraftige, og Underlaaret paafaldende langt. Den

staaer temmelig ret i sine Hæser og synes, trods den høie Manke, høi bagtil. Forbenene ere stillede ind under Kroppen, Albuerne indtrykte og Stillingen fransk. Halsen er lang, oventil fiin og meget stærk krummet, ligesom paa Afbildningerne af den bekjendte Godolphin Arabian (død 1753). Hovedet tørt, noget Namshovedet, med et slyrigt, noget lumst Udtryk i Diet. Paa Grund af den forover hængende Bringe og de i det Hele mindre kraftige Forlemmer, faaer man langtfra Indtrykket af en smuk eller harmonisk bygget Hest, og dens Bevægelse baade i Stridt og Trav er ikke god; men dens usædvanlig kraftige Bagpart og lange Underlaar forklare tilstrækkelig den store Anseelse den og dens Afkom (paa Derbyløbet iaar var der 7 Plage faldne efter den) staaer i paa Løbebanen.

Denne Hest skal være vurderet til 6000 Guin. (c. 56,000 Rdl.) og er ansat til næste Aar at skulle bedække 40 Hopper for 75 Guin. (c. 709 Rdl.) pr. Hoppe i Bedækningspenge.

2) „Newminster“,

mellembrun med Blommer, 13 Aar gammel, 10 Dvt. høi i Stangmaal, udmærker sig ved et usædvanlig dybt og rummeligt Bryst, bredt og kraftigt Kryds med meget dybe Laar. Benene ere temmelig korte, og Hesten sluttet og meget trivelig. Bovenene ere noget fremstødte, og Ryggen synes derved temmelig lang. Hovedet er fiint og smukt forenet med Halsen, og Dyret er af et meget front Temperament. Det har vundet paa Løbebanen, og dets Afkom skal som 2-aarige løbe meget godt, hvorimod de som ældre ikke skulle kunne staae sig for „Stockwells“ og flere andres.

3) „Lamington“,

en stor (10 Dvt. 3 Tom. Stangmaal) mørkebrun Hingst med et særdeles smukt Lændeparti, lidt svær Hals og Hoved, lange og kraftige Lemmer. Den skal have udmærket sig særdeles paa Løbebanen; men Forbenene ere saa ødelagte, at den nu er aldeles bukfebenet paa høire Forbeen.

Disse 3 Hingste ere at ansee som Hovedbestellere; men foruden disse benyttes en 6—7 andre, høist forskjellige i deres hele Form. „Underhand“ er f. Ex. en meget let og fiin lille Hingst, hvorimod „Sabreur“ er bred og meget stærkt bygget, med en svær og fremstikkende Hals og et temmelig grovt Hoved.

Dette Stutteri tilhører et Actieselskab med en Capital af 26,000 Rstl. (c. 233,434 Rdl.) og skulde, efter Secretairen Mr. Cook's Opgivende, svare Actionairerne ret gode Renter. Der var nylig, ved nogle af disses Udtræden, foretaget en Vurdering af Selskabets Eiendomme (hovedsagelig Heste og Stutteribygninger), hvorved disse vare vurderede til nogle og tredive tusind Pund. Naar undtages, at en Plet Jord, hvorpaa de fleste af Stutteriets Bygninger stode, var Selskabets Eiendom, vare de til Stutteriet hørende Jorder, tilsammen c. 1000 Acres (o: 733,6 Tønder Land), forpagtede. Af disse laae c. 300 Acres temmelig langt fra Gaarden og benyttedes hovedsagelig til Korn dyrkning og til at forsyne Stutteriet med Halm, medens de nærmest liggende Jorder vare lagte ud til Græs. Jorderne syntes frugtbare, flade og temmelig lerede.

Stutteribygningerne vare af en simpel, tilsyneladende ikke meget kostbar Construction, bestaaende af lange Rækker smalle, teglhængte, temmelig lave Huse, afdeelte i Bøge (ialt 113). Foruden disse fandtes 3 temmelig store, til een Side aabne Skure med Tag over, der stode i Forbindelse med en aaben Gaard.

Disse Skure bleve, efter den første Staldkarls Eigende, benyttede meget, navnlig som Opholdssted for de drægtige Følhopper. Stalde med Spiltouge benyttedes aldeles ikke. De fleste Bøge havde paa Gulvet et Rum af 168 □ Fod og en Trækforsteen i Loftet. Der fandtes ingen Vinduer, men Halvdørre, hvoraf den underste var temmelig høi, og den øverste saagodtsom altid stod aaben.

De Bøge, hvori Føllene opholdt sig den første Vinter, stode til den ene Side i Forbindelse med en indhegnet Græsmark og til den anden med en lille brolagt Gaardsplads, der

benyttedes, naar Veiret var for vaadt til at lade Føllene løbe paa Græsmarken. Af Følhoppernes Vøxe manglede de fleste directe Forbindelse med Græsmarken; men de havde Afgang til en større fælleds Gaardsplads, hvor een til to Hopper med Føl ad Gangen bleve slupne ud hver Dag (om Vinteren), medens Vøxen blev gjort reen. Hingsternes Vøxe vare noget større end Hoppernes, men de stode ikke i Forbindelse med nogen aaben Plads til Bevægelse for Dyret, og al den Bevægelse de fik udenfor Vøgen, indskrænkede sig til en 10 Minutters eller et Kvarters Bevægelse i Line; men det maa her ikke forglemmes, at disse Hingste i deres unge Aar have gennemgaaet Trainingen og Væddelsøbet, og de fleste af dem vundet et Navn som Løbere.

Angaaende Udvalget ved Parringen sagde Mr. Cook, at det gik ud paa at undgaae Indavl og, indenfor Fuldblods Grændse, at krydse saameget som muligt, for at forene hvad man satte som Mødsætninger i Bygning, nemlig Størrelse og Styrke, med Hurtighed.

Han viste mig en stor Stamtafle (udarbejdet af Dyrlæge Goodwin i Hamptoncourt), der fører alle de nulevende bekjendte Fuldblodsheste tilbage til de 3 bekjendte Stammefædre: 1) Beyerly Turk, 2) Darley Arabian og 3) Godolphin Barb eller, hvad der er det samme, men ikke ligger saa langt tilbage i Tiden, til: 1) King Herod (født 1756), 2) Eclips (født 1764) og 3) Matchem (født 1748). Af disse 3 Stammer antoges Darley Araberens (der er den talrigste) fortrinnsviis at give Størrelse og Førlighed, og de to andre Hurtighed, og uagtet de ere krydsede saa ofte, at der ikke findes nogen Fuldblods-Hest i England, uden at den indeholder Blod fra de 2, og som oftest fra alle 3 Kilder, og Krydsningen sædvanlig har fundet Sted flere Gange og i de nærmeste Generationer, hvorfor man skal regne med høie Brøker for at finde, hvilken af disse Stammers Blod der er overveiende, saa mener man dog, at det er af Vigtighed at lede Parringen saaledes, at der i Afkommet findes ligemeget Blod fra den stærke (Eclips) og

de hurtige (Herod og Matchem) Kilder. Foruden denne, saa forekommer det mig, vistnok mere theoretiske end praktiske Krydsning, bestræbte man sig tillige for at vælge de til Par- ring benyttede Individier (svære Hingste til lette Hopper og omvendt) saaledes, at man i Afkommet haabede at see en Fer- ening af Forældrenes gode Egenstaber, dog med den Modi- fication, at f. Ex. den Hingst, der selv var temmelig lille, men stammede fra store Forældre, og om hvilken Erfaring havde lært, at den gav sit Afkom Anlæg til Størrelse, trods sin ringe Størrelse, kunde regnes til de store. Størrelse og en stærk Legemsbygning, især naar dermed er forbundet Held paa Løbebanen, vil, uden meget Hensyn til Dyrets øvrige Egen- staber, gjøre en Hingst søgt, hvorimod en mindre Hest, om den end iøvrigt er meget tilfredsstillende, let oversees. Disse Kryds- ningstheorier synes for Tiden at være de fremherskende i Heste- avlen, og paa Grund af den store Anseelse, hvori Rawcliffe Stutteri staaer, har jeg troet at burde omtale dem her. Dog bør det ikke glemmes, at et Stutteri, der kun har bestaaet i 10 Aar med en meget hurtig voksende Hestebesætning, ikke kan gjøre Fordring paa at tale meget af egen Erfaring; og, førend jeg forlader dette Spørgsmaal for Fuldblodets Vedkommende, skal jeg nævne, at der i 1861 er offentliggjort et større Værk om Hesten af Walsh (Stonehenge), hvori han, støttet paa vidtløftige Udarbejdelser med Hensyn til de bekendteste Fuld- blodshestes Stamtaavler, søger at haandhæve Indavlens gode Egenstaber.

Han viser deri («the horse by Stonehenge» Pag. 143), at hvad man i England kalder «a hit» (et Lyffetræf), og hvorved man nærmest tænker sig en meget heldig Krydsning, for Fuldblodets Vedkommende, som oftest har fundet Sted hvor Blodet af samme Familie, efter een til to mellemliggende Slægtled, paany er flydt sammen. Jeg tør ikke her opholde mig ved en udførligere Omtale af dette Værk, men skal an- befale navnlig sammes første Afdeling til deres Opmærksom- hed, som interessere sig for den engelske Hesteavl.

Antallet af Moderhopper i dette Stutteri er temmelig ubestemt, da Kjøb og Salg jævnlig finde Sted, og det er ikke blot Udsættene der sælges, men enhver Hoppe synes at være tilsalgs, naar den kan finde en Kjøber, der vil betale tilstrækkelig høit. For de bedste Hopper forlanges 3 til 4000 Rb. Da jeg var der, var Hoppeantallet c. 40 Stykker, og man regnede det for et gunstigt Aar, naar $\frac{3}{4}$ af dem gave et Føl.

Følningen indrettes saaledes, at den finder Sted saa hurtigt som muligt efter Nytaar. Da alle Fuldblodshestes Alder regnes fra 1ste Januar, og Væddeløb med 2-aars Plage blive mere og mere almindelige, har naturligviis den tidlige fødte Plage et ikke ubetydeligt Forspring for de senere fødte. Hvor Vogen ikke staaer i Forbindelse med sit eget Indelukke, saaat Moder og Føl have Velighed til Bevægelse efter eget Godtbefindende, slippes de dog, saa Dage efter Fødselen, daglig ud i den fælleds Gaardsplads, for at faae Bevægelse og frisk Luft. Saa snart Veiret bliver mildt (dette er i England gjerne i Begyndelsen af Mai), slippes Hopperne med Føl ud paa Græsmarkerne om Dagen, men de tages hele Sommeren igjennem ind i Vogerne om Natten og fødres med Havre Morgen og Aften. Hver Vox har to Krybber, hvori kommes reen Havre, thi det ansees for at være af Vigtighed, at Føllet, fra den Tid det begynder at tage fast Føde til sig, faaer Velighed til at æde saamegen Havre, som det kan. Moderen bindes derfor til den ene Krybbe, saalænge til man har forviiset sig om, at Føllet ikke vil æde mere, og naar dette er Tilfældet, løses den for at tage, hvad Føllet har levet. Denne rigelige Ernæring fortsættes uafbrudt, saalænge Føllene ere paa Stutteriet, og navnlig anseer man det under Fravæningen, naar Føllene ere 6 Maaneder, for at være af allerstørste Vigtighed, at de ikke tabe mere i Gulb end høist nødvendigt, og man maa derfor, foruden Kjærnen, give de magreste Føl et lille Tilskud af Komelk. Hele Vinteren igjennem faae Føllene saa megen Havre, som de ville æde, og komme hver Dag i tørt Veir ud at løbe paa Græsmarken, og i vaadt Veir i de brolagte Gaardspladse.

Hvert Foraar bortfælges samtlige aargamle Føl ved offentlig Auction. Som et Beviis paa den Anseelse, dette Stutteri nyder blandt Væddeløbsmændene, skal jeg her give Resultatet af Stutteriets 10de aarlige Auction, der fandt Sted dette Aars 20de Mai. Der solgtes ialt 26 Føl (Stutteriets eget Tillæg) for 3,744 Guin. (c. 35,370 Rd.), til en Gjennemsnitspris af 144 Guin. (c. 1,360 Rd.) for Stykket, med en Variation i Priserne for de enkelte Dyr saaledes, at det billigste Føl solgtes for 23 Guin. (c. 216 Rd.), det dyreste for 560 Guin. (c. 5,240 Rd.) Alle Føl sælges, og Stutteriet har ikke engang Moberhopper af eget Tillæg. Med Tiden vil det vel kunne hændes sig, at der, mellem de til Avl indkjøbte Dyr, vil kunne findes en Hingst eller Hoppe af eget Tillæg; men i Regelen vil det først være efter med Glands at have gennemgaaet Trainingens og Væddeløbsbanens Skjersild, at et Dyr kan have Udfigt til at vende tilbage til Stutteriet. Kort efter Auctionen maae de fleste af de unge Dyr antages at gaae over i Trainernes Hænder, og jeg skal derfor skrive til at omtale Trainingen, nærmest som jeg har seet samme i Mr. John Scotts Trainings-Etablisement i Malton, en mindre Rjebstads i den nordlige Deel af Yorkshires. Han havde i Regelen c. 50 Heste under Behandling, hvis Fiere betalte for Føde og Training 2 Guin. (c. 18 Rd. 4 Mk.) om Ugen, foruden Extra til Dyrkæge, Smed, Sadelmager, o. s. v.

Staldrummet var her temmelig indskrænket, og kun faa af de i Training værende Heste havde Bøxe at gaae i, de fleste stode opbundne i Spittouge, i hvilke Strøelsen blev liggende hele Dagen. Staldene vare navnlig i Sammenligning med Rawcliff Paddocks varme, og Ventilationen mindre fuldstændig; men Hudpleien med Strigling og Tildækning og uldne Vind om Venene meget omhyggelig. Den anvendte Havremængde opgaves til 2 Bushel (c. 4_{1,818} Skjepper) om Ugen for hver Hest; men da der altid var en heel Deel unge Heste, som endnu ikke vare i fuld Training, var det fordeelt saaledes, at en Hest i fuld Training fik 3 Bushel om Ugen, foruden et Par Haandfulde

af Bønner, een til to Gange om Dagen, blandet med Havren. De fleste Heste stode med Mundkurv paa, for at forhindre dem fra at æde Strøelse, der antages at have en opblæsende Virkning og at gjøre dem uskikkede til at løbe. Den Mængde Hø, der gaves, var meget forskjellig efter Dyrets større eller mindre Trivselighed og hele øvrige Bestaffenhed; men kan i Gjennemsnit ansættes til 8 Pd. daglig. Hvor ofte Svedninger anvendes, afhænger ligeledes af Dyrets eiendommelige Bestaffenhed; men det Almindelige er, at en Hest i fuld Training gennemgaaer en Svedning een Gang om Ugen. Disse Svedningers Opgave er, som bekendt, at bidrage til at bortskaffe overflødig Fedt og forsøge hele Hudvirksomheden; men da man fandt, at de vedholdende Gallopper, som de medførte, anstrængte Hestenes Fødder (Høiesenerney) meget stærkt, er det i senere Aaringer blevet forsøgt paa mange Steder, at udføre Svedningerne ved et saakaldet „tyrkisk Bad,“ det vil sige, ved at føre Hesten ind i et Kammer, der ved tør Varme (en muret Udførelse) er opheatet indtil 48° R. Meningerne om denne nye Indretning synes endnu at være meget deelte; thi medens der paa den ene Side findes ansete Sportsmænd, der paaataaer, at det ved dette Middels Anvendelse er muligt at gjøre Hestene skikkede baade til Sagt og Væddeløb, uden nogenfinde at trætte dem ved Gallopperen, ja at Gallopperen aldeles kan undværes ved Trainingen, er der Andre, som finde Anvendelse af det tyrkiske Bad aldeles forkastelig, da de mene, at Svedningernes væsentligste Nytte bestaaer i, at de give Muskelne Hvile. John Scott hører til den gamle Methodes Tilhængere, og han er, efter Stonehenges Vidnesbyrd, berømt for at forstaa den Kunst, at fremstille Hestene paa Løbebanen saa fuldvige som muligt (tidligere vare de mere liig levende Skeletter) og med et godt Vandedræt (with good wind). I nogenlunde kjøligt Veir medtog den daglige Training udenfor Stalden høist 3 til 4 Timer tidlig paa Formiddagen; men i varmt Veir toges Hestene ud et Par Timer tidligere om Morgenen og igjen en Time tid seent paa Eftermiddagen. Til Trainingen benyttedes en stor (c. 500 Tønder Land), høitliggende, tør, ufrugtbar og

udyrket Mark, for største Delen bevoget med et kort, tørt og stivt Græs og hist og her med Tornblad og Gyvel.

De fleste af Hestene vare tilbækkede under Trainingen, og alle havde Bind (saakaldte Støvler) om Forpiberne; men enkelte, der meget let falbt i Sved, vare uden Dækkener. Den ælterstørste Deel af den Tid, Hestene vare ude, bevægedes de kun i Skridt, og jeg saae ikke under hele Dvelfen en eneste Gang en Hest falde i Trav. Til Galoppen benyttedes en Ridebane, der var noget over en engelsk Miil lang, og hvoraf over Halvdelen gik op ad en lang og temmelig steil Bakke. Dette havde, fortalte man mig, det dobbelte Formaal, at skaane Hestens Forbeen og udvikle dens Lunger. I tørt Veir gallopperedes Hestene paa en Blanding af Jord og Egemark (for at gjøre Banen blød), men i fugtigt Veir paa Grønsværen ved Siden af Banen. Samme Hest gallopperede i Regelen Banen 2 til 3 Gange over hver Dag; sjældent dreves Dyret under Løbet til sin fulde Hurtighed; men de fleste af Hestene dreves dog saa stærkt, at de begyndte at svede, naar de naaede Enden af Banen. Den Tid, der medgik til at traine en Hest fuldstændig, varierede meget efter Dyrets Besskaffenhed, men antoges dog til mindst $\frac{1}{2}$ Aar for Heste, der ikke før havde været under Training. For de Heste, der skulde løbe som 2-aarige, maatte Trainingen altsaa allerede begynde, naar de vare $1\frac{1}{2}$ Aar. Naar Hesten først har begyndt at løbe, føres den fra det ene Bæddeløb til det andet, saalænge den har Udfigt til at vinde noget; men naar der er et længere Tidsrum mellem 2 Bæddeløb, end det, der behøves for at reise fra Sted til Sted, føres den i Mellemtiden tilbage til Trainingsetablisementet, hvor den ogsaa holdes under Training om Vinteren, medens der ingen Bæddeløb ere. Meget faa Heste vise sig paa Løbebanen, efterat de ere 5 Aar gamle, tildeels fordi de fleste Løb nuilbogs kun ere for unge Heste, vel ogsaa fordi de gode 5-aars Løbere ville indbringe bethdelige Summer ved at benyttes til Avl.

Bæddeløbene ere, som bekjendt, nu meget korte, thi medens Løbet i ældre Tid næsten altid var 4 engelske Miil og derover,

løbes der nu meget sjældent mere end 2 engelske Miil, og Løb fra 1 til $1\frac{1}{2}$ Miil ere de meest almindelige. Det bekjendte Derbyløb, som jeg saae, og paa hvilket Gevinsterne udgjorde 11,650 £ (c. 103,637 Rd., foruden de uhyre Væddemaal, der staae paa Spil) er kun for 3-aars Heste. Hingstene bære 8 Stone og 10 Pd. (o. 6 Lpd. 14 Pd.), Hopperne bære 5 Pd. mindre, og Længden er $1\frac{1}{2}$ engelske Miil. 34 Heste deltog i dette Løb, der blev vundet af en Hingst, „Caractacus,“ som man aldeles ikke havde gjort Regning paa skulde vinde. Den var Halsens Længde forud for den næste Hest, „the Marquis,“ (en Søn af Stockwell), der før Løbet antoges at blive Nr. 1. Mod Slutningen af Løbet sparede hverken paa Bibst eller Sporer, og den hele Strækning $1\frac{1}{2}$ Miil o. $\frac{2}{3}$ dansk Miil, blev løbet over i 2 Minutter, 45 Secunder. [Derfor Løbet kunde fortsættes med samme Hurtighed, vilde Hurtigheden svare til en dansk Miil i 8 Minutter og $33\frac{1}{2}$ Sec., eller circa 7 danske Miil i Timen.] Dette er to Secunder langsommere end i 1861, men samme Hurtighed som i 1857, da den bekjendte Blink Bonny vandt.

En egen Art af Væddeløb, de saakaldte „Handicaps“, ere nu meget almindelige. De gaae ud paa at give de mindre gode Heste en større Sandsynlighed for at vinde, ved at give dem en mindre Byrde at løbe med, og hvormed nogle faa Pd. mere eller mindre have at betyde, kan f. Ex. sees deraf, at en Vægt af 7 Pd. i et Væddeløb paa en engelsk Miil, regnes lig med en „Distance“ (o. 709 danske Fod) fra Ankomststedet. For at give en Forestilling om, hvor smaa Fodtejer og lette Sabeler der ved flige Leiligheder anvendes, skal jeg angive Vægteerne fra St. Wilfreds Handicap (Kippon i det nordlige Yorkshire, den 4de August 1862.)

Nr. 1.	Montrose,	5	Ar,	8	Stone	7	U	o:	6	W.	11, ₁	U	
-	2.	Desmond,	5	-	7	-	13	-	o:	6	-	1, ₁	-
-	3.	Sweetbrair,	6	-	7	-	12	-	o:	6	-	0, ₉	-
-	4.	Captain Crow,	3	-	7	-	3	-	o:	5	-	10, ₀	-
-	5.	Titonius,	3	-	7	-	„	-	o:	5	-	8, ₂	-
-	6.	Lord of Tees,	4	-	6	-	12	-	o:	5	-	6, ₄	-

Nr. 7.	Netento,	3	Ar '6	Stone	12	W	∴	5	W.	6,4	W
-	8. Patrick,	3	-	6	—	8	-	∴	5	-	2,8
-	9. Veteran,	3	-	6	—	"	-	∴	4	-	11,6
-	10. Lord Chancellor,	3	-	6	—	"	-	∴	4	-	11,6
-	11. Længstring,	3	-	6	—	"	-	∴	4	-	11,6

Hestene løbe her Bauen 2 Gange rundt, og, trods den betydelige Forskjel i Vægten, vandt Montrose, en rød Ballak, der i Sammenligning med de andre Heste navnlig udmærkede sig ved en kraftig Lænd og et langt, temmelig afflydende, Kryds.

Man har, som bekendt, Exempler paa, at Heste med en Plet i deres Stamtavle have vundet over gode Fuldblodsheste af aldeles ublandet Race, men den aldeles rene Races almindelige Overlegenhed er dog saa anerkjendt, at der har dannet sig et Ordsprog, som siger, at „en Unze Blod er ligesaameget værd som et Pund Been;“ det vil sige, at den større Legemsmasse hos Hesten af blandet Race („plenty of bone“ er ligesom „Knokkelfstyrke“ paa dansk det gjængse Udtryk for at betegne Heste med en svær og grov Bygning) kan meget vanskeligt opveie den Tæthed og Seighed i Vævene, som Fuldblodet besidder i en saa fortrinlig Grad. Man har skreget paa, at Fuldblodshesten var degenereret, og at dette burde der hødes paa, ved en frisk Indførsel af arabisk Blod, og man har endogsaa været saa galant, ved et Væddeløb, der hedder „Goodwood Cup“, at tillade arabiske Heste at løbe med 1 Stone (14 Pd.) mindre end de engelske Heste, men desuagtet have de ingen Chance for at vinde; ja selv i Indien, hvor de indførte engelske Heste kun ere af anden Klasse, og hvor Araberne ere nærmere deres egen Hjemstavn, skal det være almindeligt, at Blodshestene skænke Araberne fra 1 Stone til 1 Stone 7 Pd. før Løbet begynder, uden at de Første derfor miste deres Overlegenhed. At det er den eensidige Udvikling, som den engelske Fuldblodshest skilber sin Overlegenhed i Galoppen, have Amerikanerne leveret et interessant Beviis paa ved Udviklingen af deres Traverrace; thi medens det efter Stonehenges Sigende vilde være umuligt for nogen Priis at opdrive en Hest i England, der kunde trave

en engelsk Miil i 3 Minutter, skal der i Amerika være mangfoldige Heste, der kunne gjøre det i 2 Minutter og 40 Secunder og nogle i kortere Tid, blandt disse „Flora Temple“, der den 15de Octbr. 1859 travede en engelsk Miil i 2 Minutter 19 $\frac{3}{4}$ Secund.

Det andet Fuldblods-Stutteri, som jeg har seet i det nordlige Yorkshire, ligger paa et Sted, som kaldes „Sledmer“, og tilhører en Adelsmand „Sir Tatten Syke Bart,“ der nu er 90 Aar gammel. Det har 100 Møderhopper, hvoraf 60 iaar havde Føl ved Siden, og Besætningen er her langt mindre veflende end paa Rawcliff Stutteri. Hopperne vare saagodtsom alle af eget Tillæg, og de fleste af dem havde aldrig haft en Trendse i deres Mund. Hingstene bleve derimod indkjøbte, og der holdtes for Diebliffet kun 2 Beseelere. Den ældste af disse, „Costerdale“, var et Dyr, der i sine yngre Dage aldeles ikke var blevet ændset, indtil det hændte sig, at nogle Plage af dens Afkom havde Hæld paa Løbebanen, og høvede den til en Beseelers Rang. Den er, uden at have meget characteristiske Former som Løber (temmelig kort Kryds, rette Haseled med noget bløde og gjennemtrædende Roder), et ret smukt Dyr, som Ridehest betragtet. Hvad jeg saae af dens Afkom, var ikke særdeles lovende. Den nuværende Hovedbeseeler „Fandango,“ der nylig er kjøbt, er 9 Aar, er en temmelig kort, bred og sluttet Hest med smukt formet Hals og Hoved, og i det Hele, som Ridehest betragtet, et meget vel proportioneret Dyr, men der forekom mig ikke at være noget i dens Bygning, der gjorde den særdeles lovende som Løber.

Saavidt jeg kunde skjønne, var Besthyressen af dette Stutteri, paa Grund af Sir Tattens høie Alder, nu hovedsagelig overladt til den første Staldkarl, og det kan under disse Omstændigheder ikke undre, om det, som det syntes, skulde være noget i Forsald. Vægene for det unge Tillæg vare slet ventilerede og stode ikke i umiddelbar Forbindelse med Steder, hvor Dyrene kunde have fri Bevægelse. Omkring Gaarden fandtes flere temmelig store Græsmarker, omgivne med høie Mure, aaben-

bart indrettebe til Opholdssteder for Hingstene, og den ældste Hingst benyttede en saadan; men de yngre fandt Karlen for godt at holde indespærrede for at spare paa Græsset. Der var saaledes 4 2-aars Hingstplage, der holdtes indespærrede i et Skur med en tilhørende lille Gaard og fededes med Havre og Græs. De vare fede og skidne som Sviin, men Koderne vare bløde og gjennemtrædende, Senerne tynde og fulde af Galle. Føllenes Kjærnefodring var her langt mindre rigelig end paa Rawcliff Stutteri og begyndte ikke før samtidig med Fravæanningen.

Suffolk Agerdyrkningsheste.

Denne Klasse indbefattede paa Dyrskuet i Battersea 58 Heste, der alle vare røde, kun meget faa havde Aftegn, og en Enkelt var stikkelhaaret, og intetsteds har jeg seet en saatalrig Klasse af Heste fremstillet med et i det Hele saa eensartet Præg.

De vare alle Heste med en ganske usædvanlig dyb og bred Krop, et bredt, furet, noget affkydende Kryds, korte Lemmer med rette Binkler (o: rette, somoftest brede og tørre Haseled, korte velstillede Koder.)

Sammen med disse, som jeg troer, gjennemgaaende Bygningstræk, fandtes gjerne hos de mindre fortrinlige Individer runde Piber med noget tynde Øiesener paa Forlemmerne, (de lange Haar bag paa Forlemmerne, der ere saa almindelige hos de fleste engelske Arbeidsheste, synes hos denne Race heelt forsvundne) Boven fremskudt og overlæst, Halsen svær og fremstikkende, Hovedet stort og Udtrykket noget døsig; men hos de fortrinligere Individer af denne Race fandtes, som Trækheste betragtede, en meget kraftig Overarm, gode Øiesener, en temmelig lang og skraa Skulder og vel reist Hals, med et forholdsviis lille Hoved. De syntes alle (selv Hingstene) at være af et meget front Temperament, og Racen har Ord for, at den med en sjelden Seighed og Rolighed (o. uden at gjøre sig stædig) vil trække svære Væs. Bevægelsen var for saa svære

Heste paafaldende let og jordvindende. De fleste af de vogne Hingste vare henved 11 Qvarter høie.

Under Klassen „Agerdyrkningsheste, ikke qualificerede til at concurrere som Suffolkere“ fandtes mange særdeles brede og svære Heste (nogle over 11 Qvtr.), men i Farve og hele Præg temmelig ueensartede. Fra det vestlige England navnlig Wiltshire fandtes et temmelig stort Antal svært byggede mørke Skimler; men de fleste af dem havde temmelig svage Been, og Bevægelsen var ikke god. Prisen i denne Klasse tilkjendtes en bruun Hingst med stærke flade Been og et langt og meget jordvindende Skridt.

Klassen „Bryggerheste“ med en første Præmie paa 30 £ indbefattede kun 11 Nummere og ikke noget særdeles godt Dyr. Der var kun en sort Hest, og den var lang i Kroppen og havde svage Piber. Den høieste Hingst var godt 11 Qvtr. 2 Tom. i Stangmaal. Prisen blev givet til en svær mørk Skimmel omtrent paa samme Høide.

Elthedsdale-Hesten,

der er at betragte som Suffolkrens skotske Rival, var paa Udstillingen repræsenteret af 27 Dyr. De vare alle brune, mere eller mindre mørke, og en stor Deel af dem havde Afstegn. De havde langtfra et saa eensartet Præg som Suffolkerne, hvorfor en almindelig Beskrivelse, der passer paa hele Klassen, er langt vanskeligere at give. De vare ganske vist alle dybe, svære og sluttede Heste med brede Kryds. Sammenlignet med Suffolkerne, vare mange af dem lange i Ryggen og havde et mere lige Kryds. Deres Hals er svær og fremstikkende, med en fremstødt og overlæsset Bø; Ramshoved, med et somoftest temmelig lille Die.

Nogle af de udstillede Dyr udmærkede sig ved særdeles brede og stærke Been (brede Haseled og stærke Sener), og jeg antager, at disse, navnlig hvad Forbenene angik, i dette Punkt kunde slaa Suffolkerne; men ved Siden af Dyr, der vare

fortrinlige i saa Henseende, forekom flere overfedede Dyr med svage Roder og slet Bevægelse.

De sværeste og fortrinligste Individer af denne Race har jeg seet i Edinborg og navnlig sammes Havn Leith, hvor de anvendes som Karreheste til ganske overordentlig svær Kjørsel, og der findes maaskee neppe noget andetsteds en By, hvor der stilles saa svære Fordringer til Trækheste, som her. Man seer sjældent mere end een Hest for de overordentlig svære Karrer, og Steenbroen og de meget steile Bakker, som der findes saa mange af paa Edinborgs Gader, gjør dette Arbeide dobbelt anstrengende især for Hestenes Fødder. Den Karrehests Seletøi, der gaaer imellem Stængerne, er, foruden Sabelen og Gumden, forsynet med et saakaldet „back band“ o. en bred Lædersæle, der ligger om Hestens Bagpart, omtrent som vor Bringesæle om Forparten. Dette giver Hesten en svær Magt baade til at holde paa Karren og rykke Læsset baglænds, naar det forlanges; men at dette ikke kan gjøres, uden at der kastes en ganske overordentlig Vægt paa Dyrets Haseled, vil let indsees. Derfor ansees ogsaa paa Landet Gjødningskjørsel, Kjørsel og andet deslige Karrearbeide for at være langt mere anstrengende for Hestene, end den sværeste Pløining. Det har interesseret mig at lægge Mærke til, om Spatlidelser under disse Omstændigheder optraadte forholdsviis hyppigt; men jeg er kommen til den Anskuelse, at disse Dyrs overordentlig brede og stærke Haseled i Regelen temmelig ustraffet taale de bethdelige Anstrengelser, de ere udsatte for, og Blotfodethed og Lidelser i Bøiesenerne syntes at være langt mere fremherskende Under. Der bruges i Regelen, med Undtagelse af en Optømme, som sjældent savnes, ingen Tømmer til at lede disse Heste; men de styres alene ved Driverens Tiltale, og samme Mand styrer ofte 2 Karrer, den ene bag efter den anden. (Som Curiosum tør jeg maaskee nævne, at jeg paa Edinborgs Gader har seet en Karrehest med en tæt Vært af lange Haar paa Overlæben. De vare over en Tomme lange og saae ud ganske som et Par Anebelsbarter. En saadan Haarvært paa dette Sted skal ikke

forekomme saa ualmindeligt hos disse Heste). Arbeidshestene paa Landet i Skotland ere alle at betragte som mere eller mindre gode Individier af denne Race; vel i Regelen ikke fuldt saa svære som de, der anvendes i Byerne; men dog saa svære, at alt Arbeide, som udføres af dem, udføres i Stridt, og der kan aldeles ikke, som hos os, være Tale om, at Landmanden kunde tage Hestene fra Ploven eller Karren og sætte dem for sin Stadsvojn.

At see en Halvblods- eller anden let Hest for en Plov eller Karre, hører i Skotland til de allerstørste Sjeldenheder. Til Personbefordring anvendes derimod altid Heste med mere eller mindre Blod, og Omnibusser og Diligencer ere i Regelen vel forspændte og kjøre meget hurtigt (somoftest i strakt Galop op ad Bakkerne). Enhver Forpagter har en eller anden let Hest, der almindelig benævnes „Pony“, til Sighest, som aldeles ikke kjender til Markarbeide. Som Exempel paa Hestebesætningens Størrelse og den anvendte Fodermængde o. s. v. under sædvanlige Forhold i den Deel af Landet, skal jeg omtale en Gaard i Forfarshire, paa hvilken jeg har opholdt mig i længere Tid. Gaardens Navn er East Newton, og dens Hestebesætning hører til de bedre; ligesom ogsaa Hestenes Antal og det anvendte Kjørnesfoder snarere maa sættes over end under Egnens Midelforhold, da Forpagteren Mr. Colwell sætter Priis paa, altid at see sine Heste kraftige og vel nærede. Til Gaarden hører 220 Tønder Land, der ere i høi Cultur med forholdsviis lidt Græsland og udstrakt Røe- og Kartoffeldyrkning, samt en ikke ubetydelig Gjødningskjørsel fra nærmeste Kjøbstad, der ligger en dansk Meil fra Gaarden. Paa denne Gaard findes 10 Arbeidsheste, hvoraf hver faaer fra 9 til 10, høist 22 Pd. Havre om Dagen, efter Arbeidets Bestaffenhed og Vedholdenhed. En Hest i fuldt Arbeide regnes at behøve 2 Pd. Havre for hver Times Arbeide, hvilket ogsaa kunde opstilles saaledes, at den, naar den ikke arbeider, behøver hende 10 Pd. og eet Pd. til for hver Times Arbeide. De slippes løse paa Græs (Raigræs) fra Midten af Mai til Midten af August, men faae

i denne Tid, dersom de have strengt Arbeide, et Tillæg af 7—8 Pbd. Havre. Som Tillæg til det tørre Foder, medens Dyret staaer paa Stald, gives Foraar og Efteraar Græs og om Vinteren Turnips, der gjerne er kogt og blandet med Byg, der da Pund for Pund fradrages Havren.

Dette kogte Foder gives i de kolde Vintermaaneder varmt og i temmelig store Portioner. Mr. Colwell er dog ingen Ynder af Bygfodring, undtagen hvor den kan anvendes sammen med Bønner. Hvor Bønner dyrkes, mener han, at man ligeledes almindelig giver Pund for Pund istedetfor Havre, men at Hestene da kunne gjøre mere Arbeide. Hakkelse anvendes slet ikke. Kjøernen gives 3 Gange om Dagen reen i Krybben, og Hø og Straa i en lav Hække. Mr. Colwell har tillagt adskillige Plage af Arbeidsflaget (Glydesdale), og en af disse havde taget Præmie paa Grevskabets Dyrskue. Hvormeget Korn, der i de 2 første Vintere blev givet til Plagene, kunde han ikke opgive nøiagtigt, men meente, at det beløb sig til 6—8 Pbd. daglig. Som Opholdssted for et Par Plage om Vinteren benyttede han en tom Kade eller større Ko, og, naar Veiret tillod det, bleve de slupne ud nogle Timer om Dagen paa den nærmeste indhegnede Græsmark, og jeg har selv seet, hvor omhyggelig Mr. Colwell var for, at dette skete selv ved Juletid og midt om Vinteren naar Veiret var mildt og Græsmarken nogenlunde tør. Spiltouge har jeg aldrig seet anvendt til Føl eller Plage, saalænge de ikke have begyndt at arbeide. Den almindeligste Behandlingsmaade er maaskee den, at lade dem gaae mellem Dvæget (i Skotland er dette uden Horn) i de større aabne Gaarde, men nogle Steder haves egne, sædvanlig mindre Gaarde for Plagene. Disse Gaarde, hvad enten de ere for Heste eller Dvæg, ere forsynede med Huse, som Dyrene kunne gaae ind i efter Behag. Plagen tages gjerne i Arbeide, naar den er 2½ Aar og maa, naar den er 3½ Aar, gjøre fuldt Arbeide.

Som Beviis paa, at man i Skotland sætter Priis paa at bevare Glydesdale-Racen reen, skal jeg anføre, at der for

Diebliffet i Edinborg arbeides paa Udgivelsen af en Stutbog for denne Race, et Værk man hidindtil har savnet.

Heste af blandet Race.

Ovennævnte 3de eller, naar Bryggerhestene tages med, 4 Hesteracer ere de eneste rene Racer, for hvilke jeg paa Dyrskuerne har seet Præmier udsatte, og under Klasserne Jagt- heste, Karetheste, Ride- og Kjøreheste (Roadsters) med deres forskjellige Underafdelinger, til hvilke der paa Dyrskuerne gives Præmier, har jeg intetsteds seet en Samling af Dyr med saamegen indbyrdes Overensstemmelse i deres hele Præg, at jeg kunde antage at have en bestemt, til et særligt Diemed udviklet, Race for mig. Det er paa Grund af de store Forskjelligheder mellem Dyrene i disse Klasser og de forskjellige Maader, hvorpaa de tilveiebringes, høist vanskeligt at give nogenlunde tilfredsstillende Bæsted om disse Klasser af Heste; men deres store Antal og den betydelige Rolle, de spille som Brugsheste, gjør, at jeg ikke tør forbigaae dem med Taushed.

Jagt heste

ere ikke sjelden Fuldblodsheste, og den lette Rytter har ikke vanskeligt ved at finde sin Hest blandt disse. Hvor en Fuldblodshest kan findes tilstrækkelig svær, gives den Fortrinet for enhver anden; men en Fuldblodshest, der paa en Dags Jagt kan bære 12 Stone (3: 9 Lpd. 7,2 Pbd.), er saa sjelden, at den, naar den er trainet, vil koste fra 250—500 Lstl. (3: 2225—4450 Rdl.), og Følgen er, at ni Tiendedele af de Heste, der møde til Jagten, ere fremgaaede af blandet Avl, som oftest ved at føre en Fuldblodshingst til en Halblods eller $\frac{3}{4}$ -blods Hoppe; men det er en Selvfølge, at de færreste af de Føl, der tillægges paa denne Maade, blive gode nok til at bruges til Jagt heste, men de fleste af dem finde Anvendelse som lette Rideheste, Militairheste, Omnibus heste eller Droskeheste. I Yorkshire, hvor Tillæget af alle Slags Halblodsheste er saa udbredt, og Gaardene ere smaa, er det heller ikke ualmindeligt

at see dem anvendte til Markarbeide eller spændte for Karer; men de møde aldrig paa Dyrskuerne som Concurrerter blandt „Feste til Agerdyrkning“, og det er langt fra, at de, selv i disse Egne, have fortrængt den sorte Lincolnshire Karrehest fra Ploven.

Om Dyrene selv, saaledes som jeg har seet dem paa Dyrskuerne, vil jeg nærmest sige, at de for mig have afgivet et meget slaaende Beviis paa, hvor vanskeligt det er at tilveiebringe et rigtig godt Dyr af denne Klasse. At de fleste af dem vare dygtig langbenede, kan vel ikke dadles til dette Brug, naar de havde Dagbenene under sig og havde en rummelig Brystkasse og i det Hele vare nogenlunde stærkt byggede; men der vare faa, som ikke kunde dadles for en eller flere af følgende Feil: en temmelig svag, noget toppet Lænd, en kort og fremskudt Skulder, med foroverhængende Holdning, svage Piber paa Forbenene, eller svær og grov Hals og Hoved. Denne Klasse var dog paa Dyrskuet i London daarligen repræsenteret, og i Yorkshires har jeg forholdsvis truffet flere vellykkede Individier.

Karetheste.

Den nordlige Deel af Yorkshires gjør endnu Forbring paa at besidde enkelte Individier af en egen Hesterace, som man kalder „den gamle brune Cleveland“, og i det saakaldte Cleveland-District har der af et Agerdyrkningselskab været udsat Præmier for Dyr af denne Race; men paa Grund af den store Efterspørgsel, der har været efter Hopper til den blandede Avl, er det nu meget tvivlsomt, om der eksisterer aldeles ublandede Individier af den, og hvad jeg har seet af den Sort, betragter jeg kun som de sidste Levninger af en Race, der er i Begreb med at forsvinde; men da den har spillet, og i sine Levninger endnu spiller, en saa vigtig Rolle ved Frembringelse af største Delen af Yorkshires kostbareste Feste, skal jeg ikke ganske forbigaae den. Den er en Marsthest, der har havt hjemme i den frugtbare Teesdal, men, skjøndt en meget høi

(c. 11 Dvt.) Hest, har den aldrig været saa svær og klobset som de andre Racer af engelske Karreheste. I ældre Tider, før Veienes Forbedring, skal den have været anvendt meget som Pakhest til at bære svære Værder. Som Racetræk, der utvivlsomt tilkommer den, maa jeg nævne en smuk brun Farve (der selv i Blandinger holder sig med en sjelden Constanthed), en lang Skulder og vel reist Hals og et stort, frumnæset Hoved med temmelig smaa Øine. Dens noget lange Been roses som særdeles tørre og senestærke, og Bevægelsen som let og jordvindende, og de mindre Landmænd rose den særdeles, fordi den kan gjøre Pløining og andet Arbejde hurtigere end de andre Karreheste. „Young Barnaby“, en stor 2 Aars Hingst, anseer jeg for at være det meest karakteristiske Dyr, jeg har seet af denne Race. Den udmærkede sig ved særdeles brede og kraftige Forlemmer, men var halt af Muk paa høire Baglem, og blev af Dommerne strax viist bort ved Præmieuddelingen. Hvad der under Klassen Karreheste møder paa Dyrskuerne, opstilles ikke som nogen Race, men er en Blanding af Clevelandhesten og Fuldblod, der undertiden under Navnet „Coach-Horse“ vides at have været forstet uden ny Krydsning for et Par Generationer.

1ste Præmiehingsten i London var en i Forhold til sin Klasse lille (10 Dvt. 2 Tom. Stangmaal) og stærk bygget Hest med meget gode Forbeen, men ikke særdeles brede og temmelig rette Haseled, i hele sit Præg ganske svarende til, hvad man hos os kalder en stærk Yorkshires-Hest. I selve York, hvor denne Klasse var talrigere repræsenteret (ialt 8 Hingste, indbefattet ovennævnte Clevelandhingst), var saavel den Hingst, der fik 1ste Præmie, som de fleste af de øvrige, af et lettere og finere Præg med smukkere Hoveder og lysere Farve, let Bevægelse, men mindre stærke Piber, Alt tydende paa en stærkere Indblanding af Fuldblod. Moderhopperne, hvoraf det største Antal, jeg har seet fremstillet paa et Dyrskue, er 7, vare ligeledes af ubekjendt eller blandet Race.

Ride- og Kjøreheste (Roadsters).

Under denne Klasse finder man en saare broget Blanding af Heste, baade hvad Form og Farve angaaer. De ere mindre end Karethhestene, og man forlanger hos dem en dyb, kort og sluttet Krop med korte, temmelig rette Lemmer (o: ikke froghasede) og en god Bevægelse i Trav.

Jeg har besøgt 2 Kavalleriaserner, nemlig »the Scottish Grey» i Edinborg og »the 10th. Royal Hussars» i York. Hestene indkjøbes i Regelen som 3-aarige, og Gjennemsnitsprisen maa ikke overstige 30 £stl. (c. 267 Rdl.). Den normerede Høide for de førstnævnte var c. 10 Dvt. 2 Tom. i Stangmaal, men de sidstnævnte vare noget mindre. De vare Halvblodsheste af høist forskjellig Bestaffenhed. Nogle havde en meget dyb og sluttet Krop, korte Been, fin og vel ansat Hals (til denne Sort hørte et Par temmelig smaa, som havde været med paa Krim), men Pluraliteten var at kalde lette og noget høibenede Heste, der dog paa den normerede Fourage holdt sig i en kraftig og ret god Foderstand; men der forekom naturligviis ogsaa adskillige smalle, ilde sluttede og utrivelige Dyr, men i det Hele troer jeg dog, at Regimenterne, i Forhold til de normerede Priser, maatte kaldes vel berebne. »The Scottish Grey» havde paa Krim beholdt deres engelske Heste, og det havde viist sig, at de smaa og lavbenede Heste stode sig langt bedre end de store, og det paastodes tillige paa det Bestemteste af Folk, som havde været med, at de Heste, som indeholdt en stor Deel Fuldblod, stode sig langt bedre end de grovere og slappere Landheste. »The 10th. Royal Hussars» havde aldeles opgivet de engelske Heste paa Krim og forshynet sig med smaa saakaldte indiske (orientalske) Hingste, der rostes særdeles for den Haardførhed, de viste ved at kunne taale altid at staae i aaben Luft og leve paa en sparsom Provision.

Ved Tilbagekomsten fra Krim havde man paany forshynet sig med engelske Heste, hvoraf største Delen vare brune og til- lagte i Yorkshire.

Den normerede Forpleining er 10,8 Pd. Havre, 9 Pd. Hø og 7,2 Pd. Halm. I Officeershestenes Boxer (saavel som i de fleste gode private Stalde) bliver Strøelsen liggende om Dagen, men den normerede Halmmængde er for lille til at bringe dette i Anvendelse i de Meniges Stalde. Med Hensyn til Stalindretningen er det især de militaire Dyrlæger om at gjøre at tilveiebringe en rigelig Forsyning af frisk Luft.

Prisen paa Heste til Omnibuskjørsel og anden Personbefordring er saa lav (de bedre Omnibusheste kjøbes for 220 — 280 Rdl.), at det ikke svarer Regning ved Aalen at lægge an paa at frembringe Heste til dette Brug, og den billige Priis paa disse er maaskee mere end noget Andet Beviis paa, hvor stort Affaldet er fra den Aal, hvis Maal er at frembringe Jagtheste, Kærestheste eller Rideheste. Skulde man be-
dømme engelske Heste og Englands Hestearl efter Udseendet af de Dyr, hvoraf den Reisende seer flest, da kunde man let komme til den Anskuelse, at hermed stod det sig høist maadeligt; men et nærmere Bekjendtskab vil mulig bringe til den Anskuelse, at Fuldblodet i denne fornødrede og foragtede Skikkelse yder den store Masse af Englands Befolkning den største Nytte, thi der skal vel neppe findes nogen Race, der afgiver en hurtigere Postbefordring, og som forretter sit Arbeide med større Willighed (i Regelen uden Anvendelse af mange Bidsteflag) og mere seig Udholdenhed end Londons Omnibusheste.

Da det muligviis kunde have Interesse at kjende Priserne paa saadanne Heste, der ere Gjenstand for den daglige Om-
sætning, skal jeg anføre disse ved en af de ugentlige Auctioner, der holdes af den bekjendte Mr. Tattersale ved Hydepark Corner den 23de Juni 1862. Der solgtes den Dag ialt 102 Heste, hvoraf største Delen vare 6 til 7 Aar gamle. De bedste Rideheste, hvoraf de fleste solgtes under Navn af Jagtheste, kostede 500 Rdl., men de mere ordinaire Rideheste kunde faaes for 2 til 300 Rdl. Under Navnet „Cobs“ solgtes 8—10 smaa (9—10 Dvt.) sluttede og stærkt byggede Heste til forholdsviis høie Priser (3—400 Rdl.), og en af dem, der kun

var 9 Aar. høi og 10—12 Aar gammel, kostede 80 Guin. (c. 748 Rdl.).

Nogle aarsgamle Fuldblodsplage solgtes for henved 2000 Rdl. Stykket. Efter Ordre fra Sheriffen af Middlesex solgtes uden Forbehold 3 Fuldblodshingste, tilhørende en falleret Adelsmand, der sagdes at have tabt sin Formue ved Derbyvæddeløbet, til følgende Priser:

His Excellency, 2 Aar	55 Guin. (c. 516 Rdl.)
Conqueror, 4 —	410 — (c. 3830 —)
Gauntlet, 4 —	215 — (c. 1919 —)

Før jeg forlader den blandede Hesteavl, skal jeg endnu give en lille Beskrivelse af et mindre Dyrskue i en By, som hedder Pickering i det nordvestlige Yorkshire, en Egn, der har været meget bekendt for sin Hesteavl. At denne Avl endnu drives i stor Udstrækning, vil sees deraf, at medens Dvæg, Saar og Sviin tilsammen kun udgjorde 98 Nummere i Cataloget, indbefattede Hestene alene 220, men af disse horte kun 35 til de for Agerdyrkingen bestemte Heje. Disse bare alle Præget af at være af ublandet Karreraçe, de fleste sorte, og besad denne Races væsentligste Bygningstræk i fuldt Maal: en meget bred og dyb Krop, et bredt, furet og afflydende Kryds, korte Lemmer beklædte med lange Haar. Desuagtet mindes jeg ikke nogetsteds i England eller Skotland at have seet en Udstilling af Arbeidsheste, der i høiere Grad bar Præget af, at denne Avl var forsømt, end Tilfældet var paa dette Sted. Hos de allerfleste af de udstillede Dyr fandtes Feil som disse: en i høi Grad fremstødt Bov, flade eller forfangne Hove, svage og trinde Piber fulde af Galleknuder, bløde gjenstræbende Koder og en meget tung og klodset Bevægelse. Jeg havde ventet her at finde en smuk Samling af Yorkshire-Følhopper, men hele denne Afdeling indbefattede kun 5 Individer, hvoraf de tre vare meget maadelige Dyr. Af de to andre bar den ene ved sit lange, temmelig smalle Kryds Vidnesbyrd om, at en Krydsning med Fuldblod havde fundet Sted, og det blev mig sagt, at denne ikke laae langt borte.

Den anden var en meget god Hoppe med en dyb og bred Krop, flade og tørre Been. Eieren sagde, at dens Stamtavle kunde forfølges flere Slægtled tilbage, uden at nogen frist Indblanding af Fuldblod havde fundet Sted.

Da han betragtede den som hørende til en egen Race (Coachhorse), spurgte jeg, om han havde flere af samme Slags hjemme, hvortil han svarede, at han havde een, som var meget god, men dog ikke stiftet til at komme paa Dyrskuet.

Sagthestene vare paa dette Dyrskue den talrigste og bedst repræsenterede Klasse (73 Nummere). Dagens Interesse dreiede sig især om en Prøve, som skulde finde Sted med de Sagtheste, der concurrede til en Præmie af et Sølobæger til en Værdi af 142 Rd. Denne Præmie var udsat af en Adelsmand, med den Bestemmelse, at Dyrene, før Bedømmelsen fandt Sted, skulde prøves som Springere, og at det Dyr skulde gives Fortrinet, der, foruden at være en god Springer, var istand til at bære en svær Rytter. Der var oprettet et Par Tjørnehegn paa knap 4 Fods Høide, og længe før Legen begyndte, havde der samlet sig en talrig Tilskuerskreds, hvoriblandt en stor Mængde Damer. Omfider mødte de til Prøven bestemte Heste (en halv Snees), og Egnens unge Sportsmænd fungerede som Ryttere. Den første Hest slap vel over begge Hegn, men allerede den anden gjorde et svært Skaar i et af dem, der dog vare indrettede saaledes, at Hestene ikke let kunde komme til Skade, og at Skaden i Hegnet let kunde udbedres. Saasnart dette var skeet, fulgte de andre Heste efter og kom allesammen over, uden egentlig at bestadige Hegnet; men der var kun 2 eller 3, der med nogenlunde Sikkerhed, hver Gang de sprang, kunde klare Hegnet (o: ikke berøre det) fuldstændigt. Den Hest, der gjorde sine Sager smukkest, var en meget let Hest (dens Moder var ifølge Cataloget ubekjendt, men efter Udseendet kunde Hesten gjerne være Fuldblod).

Jeg har dvælet lidt udførligt ved denne Leg, fordi det forekommer mig lærerigt, at man i en hesteopdrættende Egn,

der i den Grad lægger Vægt paa at frembringe Jagtheste, at denne Klasse ved et Landmandsmøde er dobbelt saa talrigt repræsenteret som de Heste, der skulle tjene Agerbruget, kun kan præstere et Par Heste, der for $\frac{1}{2}$ Times Leg ere istand til med Vethed at springe over et 2-Mens Hegn, og at af disse var igjen en meget let Hest den, der gjorde sine Sager smukkest og fik den Præmie, der egentlig syntes bestemt for en af disse Vidundere af Heste, der skulle forene Vethed med en svær og stærk Bygning.

Jeg har hørt ikke saa Menneſter, der maae antages at kjende til Hesteavlen der i Egnen, sige, at den i de senere Aar var gaaet tilbage, og navnlig klages der over, at gode, dybe Følhopper næsten ikke ere til at opdrive, en Klage, jeg, efterat have seet, hvor saa gode Følhopper, der mødte paa Dyrſtuerne, maa antage for at være berettiget. Aarsagen til denne formeentlige Tilbagegang søges af de Fleste deri, at Opdrætterne, lokkede af de høie Priser, have bortsolgt en Mængde af deres fortrinligste Tillsægsdyr til Udlandet; men naar man betænker, at det samme kan siges om Fuldblodsheste, Kort-hornsqvæg, Leicesterfaar og Yorkshiresviin, uden at Avlen af disse Huusdyr kan siges at være i Tilbagegang, saa er det ubentviol rimeligere, at søge Hovedgrunden i den ibelig tilbageværende Krydsning, der har fundet Sted i Hesteavlen, medens de andre Huusdyracer ere bevarede rene.

II. Qvæg.

„Mange Heste og mange Hunde
 Kan gjøre Herremand til Bonde.
 Mange Stude og mange Køer
 Kan gjøre Bonde til Monsør!“

Fynsk Mundheld.

Den i oekonomisk Henseende langt vigtigere Rolle Qvægavlen, i Sammenligning med Hesteavlen, spiller i Agerbruget og som Deel af Rationalvelstanden, er maaffee saa Steder bedre forstaaet end i England.

Ved Dyrskuerne gives Dvæget altid den første Plads i Cataloget, og i London indbefattede det engelske Dvæg 682 Nummere, medens Hestene kun udgjorde 284; og medens der kun fandtes opført 3 til 4 rene Hesteracer, indbefattede det engelske Dvæg 10 til 12 bestemt udprægede Racer. Af disse er der flere, som i forrige Tider have spillet en meget vigtig Rolle som Trækdyr, men det er nu saa sjældent at see Dvæg anvendt til Arbejde, at jeg troer, deres Egenheder til dette Brug aldeles ikke komme i Betragtning ved Dyrskuerne. Rjødproductionen er den Hovedopgave, hvorpaa den allerstørste Deel af Dvægavlen er baseret, og om der end findes et Par Dvæg racer, der ere at betegne som hovedsagelig Malkeracer, kan jeg ikke skjønne rettere, end at et væsentligt Hensyn til, hvad Dyret ved Slagting vil yde, saagodtsom altid gjør sig gjældende ved Bedømmelserne paa Dyrskuerne.

Det sorte kullede (hornløse) skotske Dvæg

maa utvivlsomt ansees som en af Storbritanniens ældste og reneste Rjød racer, thi skjøndt det første Bind af en Stambog over de anseteste Hjorde først er blevet trykt i Sommer, ansees det dog for afgjort, at Racen har bestaaet omtrent i sin nuværende Skikkelse ved Begyndelsen af forrige Aarhundrede.

Den falder i 2 Underafdelinger, hvoraf jeg antager de saakaldte kullede Galloway for at være den ældste. I de sydlige Bjergdistricter (der hørte til det gamle skotske Kongerige Galloway) finder man endnu mange af dem staaende paa et temmelig oprindeligt Standpunkt. Til Forskjel fra de forbedrede Stammer ere de især characteristiske ved en meget stærk Beslædning af lange krøllede sorte (undertiden lidt brunladne) Haar, ligesom de ogsaa ere smallere, især bagtil, mere høibenede og ikke saa vel sluttede. Det Sted, hvor den eienommelige Haarvæxt holder sig længst, er Hovedet, og man vil, selv hos de meest forbedrede Galloways, der møde paa Dyrskuerne, finde en meget stærk Haarduff over Nakkedammen,

en Eiendommelighed, der er ret characteristisk for det kullede Hoved.

Grevskabet Angus (nord for Floden Tay), der nu kaldes Forfarshire, og hvoraf Størstedelen er et Lavland med en betydelig Koedyrkning, har i lang Tid været bekendt for sit smukke sorte kullede Dvæg. For Diebliffet lever rigtignok den meest berømte Opdrætter, Mr. Mc.Combi, i Aberdeenshire; men jeg skal dog beholde Navnet Angus for denne Afdeling af Racen, som jeg har havt Leilighed til at lære at kjende temmelig nøie i den Deel af Landet, hvor den længe har havt hjemme og naaet en meget høi Udvikling. Den er ikke saa langhaaret som Galloway; men Huden gjør dog for Følelsen Indtryk af at være tyk, blød og haarrig. Farven er altid sort, undertiden med et hvidt Iver og lidt Hvidt under Bugen. Stammen er meget dyb (dybere end hos Korthorns-Dvæget) og Racen i alle Maader særdeles smukt bygget, som Fedevæg betragtet. Dens Kjød roses meget for dets fortrinlige Qvalitet, og den kan bringes til en meget høi Grad af Fedme, uden at den, som Korthornet, ansamler Fidt i store Klumper under Huden. De fuldmodne Individider kunne bringes til samme Vægt som de bedste Korthorns, og Racen ansees for at være mere haardsør og trives bedre paa en simplere Føde, end Tilfældet er med dens engelske Rival.

En meget bekendt Ko, kaldet "old granny" (gamle Bedstemoder), opnaaede en Alder af 36 Aar og er blevet end mere interessant derved, at den kongelige Samling af Dvæg-photographier paa Balmoral indeholder et Billede af den, som er taget et Par Dage før dens Død. Efter dette er der et Lithographi, som findes i Racens Stambog, og hvorpaa man kan see, at Koen har været i høi Grad affældig, før den døde.

Mr. Bowie paa Mains of Kielli er en af de meest ansete Opdrættere af denne Race og har taget et stort Antal Medailler og Præmier paa Dyrskuerne. Stalbindretningen hos ham er ikke afvigende fra den sædvanlige i Skotland

Køerne findes om Vinteren opbundne i en Kofstald, medens alle Studene og Ungkvæget gaae løse i større eller mindre Gaarde, forsynede med aabne Skure, hvori Dyrene kunne søge Ly. Man har i senere Aaringer paa nogle Steder forsøgt at dække disse Gaarde med et stort Tag, saaat Dyrene ikke skulde blive vaade, og Gjødningen ikke udvaskes af Regn; men Mr. Bowie saavel som hans Ven Mr. Mc.Combi i Aberdeenshire mene, at Tillægsdyr, for at trives vel og holde sig sunde, bør have Leilighed til at opholde sig under aaben Himmel, hvortil helst bør vælges smaa og lune, af høie Mure omgivne Gaardspladser, de saakaldte »hammels«. Hans Kalve patte altid Køerne; men der er temmelig store Afvigelser med Hensyn til, hvor lang Pattetid der indrømmes en Kalv, og hvormange Kalve man forlanger, at en Ko skal opamme. Mr. Bowie klagede selv over, at nogle af hans Køer malkede meget slet, og jeg saae en, der var Amme for en stor Tyrefalv, men havde saa lidt Mælk, at Kalven, uagtet den var ene om Moderen, holdt sig mager, og der kunde ikke være Tale om, at denne Ko kunde udrette mere som Malkedyr, end at opføde sin egen Kalv. De bedre Malkedyr i Flokken maatte derimod altid opføde 2 Kalve ad Gangen, og, da Qviefalvene i Regelen kun pattede 3 Maaneder, blev det første Par afløst af 2 andre, og det var almindeligt, naar disse havde pattet deres 3 Maaneder, endnu at give Koen en 5te Kalv, der fik Lov at tage, hvad den kunde faae, til Koen blev gold. De allerbedste Malkedyr kunde dog undertiden yde noget mere. Det var saaledes ikke ualmindeligt, kort efter Kælvingen, naar det første Par Kalve vare smaa, at man tog nogen Mælk af Koen, før Patningen begyndte, og Kogteren sagde, at han et Aar i samme Sommer havde opammet 7 Kalve ved een Ko.

Tyrefalvene ernæredes i Regelen rigeligere end Qvierne og indrømmedes gjerne en Pattetid af 6 Maaneder. Patningen fandt Sted paa den Maade, at Kalvene 3 Gange om Dagen bleve førte til Moderen, og der behøvedes kun 10 Minutter til 1 Qvarter til, at de kunde patte Jveret lens. (Det er kun

i de egentlige Stamhjørde, at Kalvene faae Lov til at patte Mødrene; den sædvanlige Fremgangsmaade er at opføde dem ved nymalket Mælk af Spanden). I de første 2 til 3 Måa-
 neder efter Fravænningen fik Kalvene lidt Oliefager (c. 1 Pbd. daglig), foruden Græs, Hø eller Turnips. Oviekalvene kom paa Græs, men Tyrene fodredes i Huns, hvor de gik løse omkring. Oliefager benyttedes senere hen saagodt som slet ikke, navnlig ikke til Køer og Qvier. Det var nemlig en af Mr. Bowies Hovedopgaver ved Pleien, at forhindre Køerne fra at blive for fede, da han var overbevist om, at dette somofteft havde Ufrugtbarhed til Følge. Nødvendigheden af at fede Køerne for Dyrskuer, sagde han, var Grunden til, at han i senere Aar somofteft havde holdt sig tilbage fra disse. Som Deviis paa den skadelige Indflydelse, Dyrskuerne udøvede paa Frugtbarheden, anførte han, at af 6 ifjor med Præmier belønnede korthorns Qvier havde kun een frembragt en Kalv. Han var ikke bange for Indavl, og sagde navnlig, at han ingen Erfaring havde for, at den var mindre frugtbar end Avl udenfor samme Slægt. Som et Deviis paa Racens Reenhed og et Exempel paa den Sikkerhed i Nedavningen, der kan findes hos visse Individider af en saadan Race, fortalte han, at Mr. Allan Polloch, en stor Eiendomsbesidder i Irland, havde eiet en reen Angus-Tyr, der havde græsset med en Flok vesthøilandfke Qvier (alle hornede og af forskjellige Farver, somofteft graablakkede eller røde), med hvilke den frembragte 70 Kalve, der paa 2 nær alle lignede Faderen deri, at de vare sorte og forbleve uden Horn. Mr. Bowie er bekjendt som en ganske udmærket Koedyrker, hvad ogsaa vil kunne skjønnes deraf, at han i Vinteren 1861—62 havde ernæret hele sin Hjord, der med Unge og Gamle tæller 90. altid meget velnærede Høveder, med Afgrøden af 28 skotske Acres (26,04 Tdr. Land), bevoxede med Rodfrugter (24 Acres Turnips, 4 Acres Kunkelroer), uagtet Hestene og Hunsmandenes Køer aade med af samme Afgrøde.

Foruden Græsset er Turnips og Straa, undertiden i Forbindelse med nogle syge Kartofler, at ansee for Qvægets eneste Næring (o: under sædvanlige Forhold i denne Egn af Landet), hvorpaa det ikke blot opdrættes, men fedes saaledes, at det som ordinairt, godt Slagteqvæg kan gaae fra Federen lige til Slagteren. Hø avler man i denne Egn af Skotland meget lidt af, og det bruges altsammen til Hestene. Mod Slutningen af Fedningen anvendes vel paa enkelte Steder lidt Oliekager eller Korn; men den almindelige Mening, der stemmer ret godt med adskillige med stor Omhyggelighed udførte Forsøg, er den, at det Kjød, som produceres ved Oliekager eller Korn, i Regelen bliver saa kostbart, at man maa beregne Gjødningens forøgede Værdi meget høit for at faae disse Stoffer til at svare Regning som Fodringsmidler, hvorimod saagodtsom Alle ere enige om, at Fodring med Turnips er den billigste og forbeelagtigste Maade at frembringe Kjød paa.

Som Bidrag til at bestemme Turnipsens Værdi som Qvægfoder, skal jeg anføre, at Mr. Colwel paa East Newton sælger sin Turnips, som han anslaaer til 20 Tons pr. imperial Acre (0,7336 Tde. Land) for 9 £str. pr. Acre til en Qvægfeder, der er forpligtet til at lade den fortære paa Stedet. Det er nærmest paa Grund af, at den endartebe Lungesyge har været paa denne Gaard, at Mr. Colwell ikke vil udsætte sig for den Risiko, der er forbunden med selv at eie Qvægbesætningen. Han holder kun selv 4 til 5 Malkekøer og gjør Regning paa, at hver af dem i Vinterens Løb fortærer 10 til 12 Tons Turnips, og en lignende Qvantitet antages i Vinterens Løb at kunne fede en Stud. Sin Græsning fik han temmelig daarlig betalt, da han leiede den ud for 3 £str. pr. imperial Acre. Han regnede, at en imperial Acre, bevoget med Raigræs, afgav rigelig Græsning til en Stud fra Begyndelsen eller Midten af Mai til November.

Trods sine mange gode Egenstaber og den Yndest, hvori Angusqvæget har staaet og tildeels endnu staaer i Forfarshire,

bliver det dog meget stærkt fortrængt af det engelske Korthorns-Dvæg, der nu i Antal er langt overveiende, og i de sidste 5 Aar har gjort saa stærk Fremgang, at, skal det blive ved efter samme Maalestok, vil Angusqvæget snart være fortrængt fra Forfarshire. Det er den tidligere Modenhed, som det engelske Dvæg kan opnaae, der er Aarsag til denne Forandring; men de skotske Landmænd have saaledes vænnet sig til det hornløse Dvæg, at det er almindelig Praxis, ved en blodig og smertefuld Operation (Skjæren og Brænden) at beryøve Kalven dens Horn, saasnuart de begynde at bryde frem. Man angiver som Grund, at Kreaturerne forliges bedre og ere mindre farlige, naar de ere uden Horn.

Det skotske Høilands-Dvæg,

der forekommer talrigst og i sine bedst udviklede Stammer paa Skotlands Vestkyst og Derne vesten for samme, er en lille Bjergrace, der i de Egne, hvor den har hjemme, maa ansees for at være en høist fortrinlig Rjodrace. Den har et lille Hoved, forsynet med meget lange udadstaaende Horn og en tæt Beflædning af lange, bløde, bølgede Haar. Farven er oftest rødguul, hyppigt med mørke Tværstriber, men den kan variere meget og er ikke sjeldent graablakket eller sort. Kroppen er meget dyb og Ryggen næsten lige, med en høit ansat Hale. Der er ingen anden Race, der med Hensyn til Rjødets Dvaletit stattes høiere end denne, og dette, i Forbindelse med dens malerist smukke Udseende, gjør den til et meget almindeligt og yndet Dyr i »Gentlemens Parks« baade i England og Skotland*).

*) Da jeg var paa Stutteriet i Sledmer og kom ud i en Park, hvor der gik en lille Flok af dette Dvæg, pegede Karlen, der fulgte mig, paa den, og sagde: „Der seer De, hvad Sir Tatton spiser, naar han spiser Beef.“

Devonqvæget

indbefattede paa Udstillingen i London 65 Nummere og var maastee den smukkeste og meest eensartede af alle der repræsenterede Klasser. Det er en temmelig lille Race af en mørkerød Farve, uden nogenformet hvide Aftegn. For en flygtig Betragtning seer det ud, som om Skindet var blommet; men ved at see nærmere til, opdager man, at disse Blommer ikke ere simpelthen Pletter, men bestaae af særdeles zirlige og aldeles skarpt tegnede stjerneformige Forgreninger, der have en mørkere Farve, end det øvrige Haarlag, og ere af Størrelse som en Sølbaler eller derover. Mulen har en lys, horngul Farve, og der fandtes en lys nøgen Hudfrands omkring Diet af omtrent samme Farve, hvorved det mørke livlige Die kom til at tage sig særdeles smukt ud. Hovedet er lille og fiint, Hornene lange og fine, temmelig opretstaaende, noget fortil hældende, med en fiin tilbagebøiet Spids. Kroppen er dyb, bred og vel sluttet, men der viser sig hos de stærkest fodrede Dyr en ringe Tilbøielighed til Ansamlng af Fidt i Klumper under Huden.

Sussexqvæget,

der med 29 Nummere var opført som en egen Klasse, slutter sig meget nær til Devonqvæget, som det ligner med Hensyn til Farve, Hornenes Grundform og hele Kroppbygningen. Det er noget større, længere og mindre vel sluttet, og Hornene ere ofte grovere og mere fortil hængende. Det har tilbligere staaet i meget høi Anseelse som Arbeidsqvæg.

Herefordqvæget,

der var repræsenteret med 97 Nummere, var næst Korthornet den talrigste Qvægklasse.

Det kan i Størrelse og Brede ganske sættes ved Siden af sidstnævnte. Dyrene vare alle mørkerøde med hvidt Hoved, hvide Been og Bug, og mange af dem havde tillige en hvid Stribe langs Ryggen (o: vare saakaldte „dragede“). —

Hornene ere af Middellængde, opretstaaende og ofte temmelig grove, Skindet er temmelig tykt, og der er en stor Tilbøielighed til Ansamlng af Fidt i Klumper under Huden. Krybsket har ikke fuldt det firstaarne Udseende, som hos Korthornet, men er ligesom lidt tilspidset bagtil, og Halsen mindre høit ansat. Som Malkeqvæg betragtet, anerkjendes denne Race at staae under Korthornet, men den roses som mere haardsør.

Det walske Qvæg

faabtes kun repræsenteret ved 11 Nummere. Det var fort med lange udadstaaende Horn, temmelig grovt i dets hele Bygning og ikke characteristisk udviklet i nogen bestemt Retning.

Det irske Kerry-Qvæg

er en meget lille Race, hvoraf de fleste (9 Nummere) vare forte. Hornene ere korte og Thyrenes Hals ofte temmelig svær; men det er dog i det Hele en smukt bygget lille Race, der bruges baade som Malke- og Fedeqvæg.

Det langhornede Qvæg

indbefattede kun 14 Nummere og har nærmest Interesse som Levninger af en engang meget udbredt Race, der af Bakewell under Navnet: den nye Dishley- eller Leicester-Race blev hævet til en tidligere i Qvægavlen ukjendt Høide. Bakewells Stamme indrømmes allerede for flere Aar siden at være uddød, og med den har Racen i den Grad tabt sin Anseelse, at den er næsten ganske forsvunden.

De udstillede Dyr vare meget store med lange, nedhængende Horn. Sammenlignet med de andre Federacer, maatte man kalde dem lange og smalle i Kroppen, og i det Hele grove og knoklede Dyr. Farven var gullrødt med mørke Tværstriber (tigret).

Norfolk og Suffolk fullede Qvæg

indbefattede 19 Nummere. De udstillede Dyr vare alle røde, og denne Farve skal nu næsten ganske have fortrængt den

tidligere mere almindelige graablakkede. Denne Race antages at nedstamme fra det kullede skotske Dvæg, som den i hele sin Bygning ligner meget. Den har neppe saa fiint et Hoved og er ikke saa dyb og sluttet som det skotske; men Køer af denne Race kunne dog regnes blandt Englands bredeste og sværeste Dvæg, og de have fra gammel Tid havt Ord for at være gode Malkekøer.

Flere af de udstillede Individier udmærkede sig ved et stort Yver, store Melkeaarer og ret godt Laarspeil. Man søger nu at bevare og udvikle Racen i og ved sig selv som en svær Malkeace.

Ayrshire Dvæget

udgjorde paa Udstillingen 70 Nummere, alt sendt ned fra Skotland. Naar man seer det ved Siden af de engelske Rjodracer, udmærker det sig ved sin meget fine Forpart, længere Hals, smallere og længere Hoved, fine Horn og fine Hud; men sammenlignet med vort Anglerqvæg, vilde jeg kalde Ayrshire-Køerne forholdsvis kortere i Kroppen, men triveligere og bredere bag til, og hvad de egentlige saakaldte Malke tegn (Yver, Melkeaarer og Speil) angaaer; kan det neppe stilles ved Siden af førstnævnte Race. Dette gjelder navnlig for Speilets Vedkommende, som man i England slet ikke lægger Mærke til. De høieste Angivelser med Hensyn til den Mængde Melk, som denne Race formaaer at yde, har jeg fundet i „Mortons Haandbog over Meierivæsenet (Dairy Husbandry) 1860“, hvorefter Mr. Telford til Cuning Park, Ayr, har opgivet, at han af en Besætning paa 47 Køer har havt som aarligt Gjennemsnit af hver Ko 3055 danske Potter. De bleve staldfodrede meget stærkt, og Fodringen bestod om Vinteren af dampkogte Runkelroer med Bønne- og Diekagemeel samt Havreavner, om Sommeren næsten udelukkende af italiensk Raigræs.

Mr. Buttery, Calender Bank, Ayrshire, angiver som aarligt Gjennemsnit af 30 Køer 2970 Potter pr. Ko. De græsje

endeel af Dagen, men drives til visse Tider ind i Gaarde, hvor de faae slaaet Klover og Biffer. Om Vinteren faae de kogt Turnips, Raal og Avner, c. 2 Lpd. daglig for hver Ko, tilligemed Bønnemeel, skraaet Byg eller grovt Hvedemeel, (den Slags, hvoraf der laves Skibsbrød) 6 Pd. pr. Hoved. Desuden fortærer hver Ko aarlig 63 Lpd. Hø og 105 Lpd. Halm. Det vil heraf sees, at paa denne stærke Fodring give Ayrshire-Køerne i deres Hjemstavn et Quantum Mælk, omtrent svarende til, hvad der er opnaaet af Hr. Etatsraad Tesdorpf paa Falster af gode Englerkøer.

Qvæget fra Canaløerne,

hvoraf Vershey-, ogsaa kaldet Alberney-, Stammen var den talrigst repræsenterede, indbefattede ialt 33 Nummere, hvoraf dog nogle vare udeblevne. De vare smaa, overordentlig fine, brogede Køer. Farven gik fra en lys rød over til en lys hjortebraun, der er den fremherskende. Deres fine, smalle Hoveber med klare livlige Dine og store Næseboer ligne paa-faldende et Hjortehoved, Ryggen er lang, som oftest lidt sveiet, og Falen høit ansat.

Bedømmelsen i denne Klasse var faldet ud heelt anderledes, end Tilfældet vilde have været hos os, navnlig dersom Meierimænd fra Derne skulde have været Dommere.

Nr. 515 var en særdeles fiin Ko, men mager og knoklet, og havde navnlig (hvad Englænderne ikke kunne lide) meget magre og tynde Laar, et stort Yver og godt Laarspeil.

Den var af Dommerne forbigaaet uden Dmtale.

Nr. 516 var en langt mere trivelig Ko og havde, sammenlignet med foregaaende, dybe, kjødsfulde Laar, men saagodtsom intet Speil. Den havde faaet 1ste Præmie.

Efter hvad jeg hørte, skulde dog Versheymændene ikke være saa ganske tilfredse med den Bedømmelse, der var bleven tildeelt deres Køer, og jeg kan ikke nægte mig den Fornøielse at affkrive de Dyb, hvormed jeg hørte en af Qvægpasserne give

sin Utilfredsshed Luft. „Her kom de,“ sagde han om Dommerne, „og følte vore Malkekøer ved Halen ligesom en Slagter.“

Korthorns=Dvæget

var ikke blot Nr. 1 i Cataloget, men det er utvivlsomt den Race, der af alle er Gjenstand for den største Interesse iblandt Fleertallet af de engelske Landmænd. Den indbefattede paa Dyrskuet i London 250 Nummere.

Den er i sin nuværende Skikkelse, som bekendt, en af Englands yngste Racers og kan, hvad Ænsartethed angaaer, ikke maale sig med flere af de ældre. Allerede Farven, der varierer fra rød, rødbrøget, rødskimlet til ganske hvid, er et Beviis herpaa, og der findes ogsaa i Dyrets hele Bygning, Melketeguenes Udvikling o. s. v., betydelige Afvigelser; men Racen er dog med Sikkerhed i Besiddelse af saamange gode Egenstaber, at den i stor Udstrækning har fortrængt og truer med ganske at fortrænge flere af de ældre. Jeg har selv været en Beundrer af det kullede skotske Dvæg, og da det for Diet gjør Indtryk af at være meget dybt (hvad ogsaa Maalingerne bekræfte), søgte jeg at blive istand til ogsaa at anstille Sammenligninger ved Hjælp af Tal, for at kontrollere Diet.

Hosstaaende Tabel, hvori anføres Middeltallene af de Maalinger, jeg har anstillet, maa jeg vel selv ansee for at indeholde alt for faa Maalinger, til derpaa alene at grunde en Sammenligning, men som Støtte for Diemaålet er den dog maaskee ikke ganske overflødig, og jeg giver den her i Haab om, at den maa blive suppleret ved andre Maalinger.

	Nr. 1.	Nr. 2.	Nr. 3.	Nr. 4.	Nr. 5.	Nr. 6.	Nr. 7.	Nr. 8.	Nr. 9.	Nr. 10.	Nr. 11.	Nr. 12.	Nr. 13.
	7 Rortborns Øser, over 3 Mar gl.	2 Runges Øser, over 3 Mar gl.	3 Runges Øser, 5 Mar gl.	2 Rortborns Øser, over 6 Mar gl.	6 Røbe veltvedvig Røer i Østern-berthald i Sjøen.	3 Rortborns Øser, over 2 Mar gl.	3 Runges Øser, over 2 Mar gl.	2 Rortborns Øser, over 1 Mar gl. (1 Mar 8 1/2 Røn.)	2 Runges Øser, over 1 Mar gl. (1 Mar 4 1/2 Røn.)	4 Runges Øser, over 3 Mar gl.	3 Runges Øser, over 2 Mar gl.	2 Runges Øser, over 1 Mar gl. (15 1/2 Maaned.)	3 Rortborns Øser, over 3 Mar gl.
	7' 9 1/2"	7' 3 1/2"	6' 6 3/4"	6' 2"	5' 11 1/4"	7' 4"	6' 7 1/4"	6' 3 1/4"	5' 10 1/2"	7' 7 1/2"	7'	6' 2"	7' 10"
	2' 8"	2' 8"	2' 4 1/2"	2' 3 1/2"	2' 2 3/4"	2' 5 3/4"	2' 3"	2' 3 1/4"	2' 1"	2' 9"	2' 6 1/4"	2' 3"	2' 8"
	2' 5 1/2"	2' 2"	2' 3"	2' 3"	2' 2 3/4"	2' 2 3/4"	2' 3"	2' 1"	2' 2"	2' 3"	2' 4 1/4"	2' 3/4"	2' 7 3/4"
	5' 4"	5' 6"	5' 4"	5'	5' 3 1/4"	5' 3 1/4"	5' 3"	4' 10"	4' 6 1/4"	6' 1 1/2"	5' 8"	5' 5"	5' 11"
	2' 2"	1' 9"	2' 3/8"	1' 10"	1' 10 1/4"	1' 9"	1' 7"	1' 6"	1' 5"	1' 7"	1' 4"	1' 4"	2' 1 1/2"

Maalinger udførte paa:

Dyrkets Omfang bag Boven .
 Dyrkets Dybde, bestemt ved
 Afstanden fra Manen til
 Albulebet
 Venenes Hvide, bestemt ved Af-
 standen fra Albulebet til For-
 ben
 Kroppens Lengde, bestemt ved
 Afstanden fra Bospidien til
 Sædeveensfanden
 Bredden bagtil, bestemt ved Af-
 standen mellem Hofstjær-
 nerne

Anm. Af disse Maal ere de
 to første Maal ere de
 usigtigtige. Venenes Hvide
 og Kroppens Lengde ere fun-
 tilnærmelsesviis rigtige, og
 Afstanden mellem de uboen-
 dige Hofstjærner kan maas-
 les usigtigt paa magre Dyr.

Køerne i Rubrikken 3 ere maalte hos Optræteren Mr. Bowie, hvor de fandtes i
 meget god Foderstand, men ikke fedede.

De i Nr. 4 ere maalte paa Dyrskuet i York, hvor de i halvmaager Tilstand vare frem-
 stillede som Maaltøer.

De i Nr. 5 ere maalte i en Brendevillaad i Sjøbenhavn, i en Foderstand, hvori de
 her kaldes næsten fede; men som maa kaldes magre, naar den sammenlignes med Dvæget i
 Nr. 3, og omtrent vil svare til det i Nr. 4.

Alle de andre Maal ere tagne af stærkt fedet Dvæget paa Dyrskuet.

Paa Dyrstuet i York fandtes udfat en Præmie for den bedste Malkeko af hvilkensomhelst Race, med den udtrykkelige Bemærkning: „Dommerne maae ikke tage Hensyn til Symetri i Dyrenes Bygning eller deres Værdi som Slagteqvæg, men alene til, om de egne sig vel til Meierikøer.“

Denne Præmie blev vundet, og vistnok med Rette, af en rød, 6 Aar gammel, Huusmandsko, med en fiin, noget knoklet Bygning, fiin og blød Hud, store Melkeaarer, stort Yver og et godt Laarspeil. Den havde født Tvillinger, men begge pattede Moderen og vare vel nærede. Der fandtes flere Køer omtrent af samme Størrelse og Form i denne Klasse, der aabenbart var recrutteret fra, hvad jeg vil kalde: det, der endnu er tilbage af den oprindelige Landrace i det nordlige Yorkshire. Jeg betragter denne som det væsentligste Udgangspunkt for Dannelsen af det nuværende Korthorn=Dvæg, som den navnlig med Hensyn til Farven, Hovedets og Hornenes Form meget ligner. Sammenlignes Maalene af disse Køer under Nr. 4 med dem i Nr. 1, da vil det sees, at Korthorns=Racen i det Hele taget er større, men at den dog ikke er voøet ligemeget i alle Retninger. Det gaaer vel ikke an at sammenligne Brystets Omfang hos fede og magre Dyr; men det fortjener at lægges Mærke til, at medens hos Malkeqvæget Brystets Dybde er liig Venenes Hvide, har den udviklede Federace faaet Brystet 2 Tommer dybere (Mr. Booths Stamme har det endnu dybere), og for Angus=Dvæget stiller Forholdet sig endnu langt gunstigere. Det vil ubentviol ogsaa have Interesse at see, hvor nær det vestflesvigste Dvæg, hvoraf jeg har givet nogle Maalinger i Nr. 5, staaer den gamle Yorkshire=Ko, og Overensstemmelsen vilde vise sig endnu større, dersom man kunde sammenligne Skeletterne; thi de flesvigste Køer, jeg havde Leilighed til at maale, havde næsten alle en stærkt fremstødt Bop, og dette kan let bevirke et Par Tommers Forøgelse i Længden og en lignende Formindsættelse i Brystets Omfang. Angusqvæget, der i sine modne Individuer overgaaer Korthornet med Hensyn til Brystets relative Dybde, og staaer omtrent paa samme Punkt som

dette med Hensyn til Kroppens Længde, kan ikke maale sig med det i Brede, hverken omkring Brystet eller over Hosterne, og Korthornets Overlegenhed er især betydelig i den yngre Alder.

Korthorns-Tyrenes Uvorenhed forhindrede mig i, paa Dyrskuerne at tage et lignende Antal Maalinger af disse som dem, jeg er i Besiddelse af for Angus-Dværgets Bedkommende. En temmelig stor Korthorns-Tyr, 3 Aar og 7 Maaned, fedet for Dyrskuet, maalte:

Brystets Omfang	8'
— Dybde	2' 11"
Benenes Hvide c.	2' 6"
Kroppens Længde c.	6' 5½"
Brede over Hosterne c.	2'

En ung Korthorns-Tyr, 10½ Maaned, der havde faaet 1ste Præmie og Guldmedaille som det bedste Håndyr i sin Klasse, og som især udmærkede sig ved sin meget tidlige Udvikling, maalte:

Brystets Omfang	6' 2"
— Dybde	2' 4"
Benenes Hvide	2' 1"
Kroppens Længde	4' 9"
Brede over Hosterne	1' 4"

Det vil heraf sees, at denne usædvanlige 10 Maaneders Kalv havde samme Hvide, som vore slesvigste Marskkøer og derhos et bredere og dybere Bryst, hvorimod den var lidt kortere i Kroppen og ikke saa bred bagtil.

Af de Stambjorder, jeg har seet, hørende til denne Race, maa jeg især omtale en, tilhørende Richard Booth paa Warlabhy i det nordlige Yorkshire.

Hjorden er grundlagt 1790 paa Kilerby af dens nuværende Eiers Fader Thomas Booth med en Samling af gode Køer uden Stamtaavler, hvortil han leiede Robert Collings Tyre. Thomas Booth kom tillige i Besiddelse af Gaarden Warlabhy, der ligger en Milisvei fra Kilerby, som han overlod

til en af sine Søner, John Booth, ogsaa en meget anseet Optrætter, og disse 2 Gaarde have saa ofte benyttet hinandens Tillægsdyr, at de 2 Hjørde ere at betragte som een. Medens Faderen levede, havde Richard Booth samlet sig en anseet Hjord paa Studley, hvor han boede fra 1817 til 1834, da han holdt Auction og folgte Alt paa en eneste Ko nær, og var ude af Forretningen et Aar, som han pleier at omtale som „det længste i hans Liv“, indtil han ved Faderens Død overtog Hjorden paa Warlaby, hvor han har boet siden den Tid. En af hans unge Køer, „Queen of the Ocean“, tog iaar 1ste Præmie i London og desuden sammesteds en Guldbmedaille, som det bedste Hundyr i sin Klasse, og een fik ligeledes 1ste Præmie paa 2 locale Dyrskuer (i York og Durham).

Den var for sin Alder (3 Aar 7 Maanedre) og Race snarere at kalde en lille end en stor Ko. Den var rød og hvid (meest rød), et meget bredt, kort og sluttet Dyr, med et udmærket Skulderleie, fiin og kort Hals lille Hoved og korte udadstaaende Horn. Sammenlignet med de fleste andre Kort-horns-Dyr er den ligesom hele Booths Stamme lavbenet. Den havde nogle Tidklumper (ikke meget betydelige) ved Halen og paa Skulderknuden, et meget lille Yver, smaa Patter og næsten intet Speil. Dens Udmaalinger, som jeg har taget 2 Gange, vare følgende:

Brystets Omfang	7' 5"
— Dybde	2' 7½"
Venenes Høide	2' 3"
Kroppens Længde	5' 4"
Breden bagtil	2' 1½"

At Hjordens Berømmelse ikke skriver sig fra igaar eller idag, vil sees deraf, at Hjordene paa Kilerby og Warlaby i de sidste 20 Aar have vundet 1ste Præmier 29 Gange ved det kongelige Agerdyrkningselskabs Dyrskuer, der ere aabne for hele England, foruden en Masse 2den Præmier, anbefalinger, („commended“) og en stor Deel locale Præmier. Under disse

Forhold har det stor Interesse at see den Fremgangsmaade, her er fulgt med Avlen.

Først maa jeg omtale, at Mr. Booth i Udvalget af Til- lægsdyr har holdt sig alene til sin egen og Broderens Hjord. For en 12 til 14 Aar siden havde han rigtignot gjort et For- søg med at indbringe „frist Blod“ ved at skaffe sig en Tyr andetstedsfra, men Udfaldet havde været saa uheldigt, at det var ham en Glæde at kunne sige, at han nu efter megen Umage var blevet dens Blod ganske qvit. Indavl har ofte været anvendt i meget betydelig Grad, uden at man har erfaret de skadelige Følger, der almindelig antages at ledsage denne Frem- gangsmaade. Som Exempel paa, i hvad Udstrækning denne erfarne Opbrætter anvender Indavl, skal jeg anføre, at jeg paa Marken saae en fortrinlig rød Dvie, der var Resultatet af en Parring mellem Fader og Datter og i 2det Led mellem Halv- sødsfænde (3: den omtalte Dvies Fader var tillige Broder til sammes Bedstemoder.) „Queen of the Ocean“, der fik 1ste Præmie i London, er at anføre som Exempel paa et temmelig fjernt Slægtskab; men dens Bedsteforældre vare dog Sødsfænde, og i 3die—4de Led træffer man Navnet paa en Tyr „Bu- kingham,“ hvis Blod fra alle Sider mødes. Paa den kvin- delige Side var det ligeledes meget interessant at see, i hvor høi Grad enkelte fortrinlige Individier bidroge til at give Hjorden dens Præg. Den Ko, der var Moder til „Queen of the Ocean“, var tillige Moder til „Queen of May“ og „Queen of Mab,“ der i sin Tid havde været ligesaa bekjendte Præmiedyr, som deres yngre Søster nu er det. Samme Ko (red Rose) er ogsaa Moder til flere af Mr. Booths fortrinligste Tyre, fort- sagt, den har født mange Kalve, der alle have været Dyr af 1ste Klasse.

Mr. Booth fremstiller saagodtsom aldrig Tyre paa Dyr- skuerne, da han finder det fordeeltigere at leie dem ud, efter- som han har den største Lethed ved at faae alle sine Tyre leiet bort til en Priis af c. £ 200 (c. 1800 Rd.) for Stykket om Aaret.

Det Bygningstræk, der i fortrinlig Grad udmærker Booths Stamme, er et særdeles smukt Bøvleie, og hvad dermed følger, nemlig et Bryst, der kommer godt frem foran Forbenene, og ikke har nogen Indhuling eller Indsnøring bag Bøvene. For den engelske Empiriker er det en Hovedfordring til ethvert til Slagtning bestemt Dyr, at der skal være rigelig Blads, og fremfor Alt ingen Indsnøring, omkring Hjertet.

At der skulde findes en Indsnøring paa selve Brystkasfen, er ikke vel tænkeligt; men, saavidt jeg kan skjønne, er Hovedsagen, at den Form, som Englænderen forlanger, er uadskillelig fra et godt Bøvleie, og skjøndt Fedeqvæget ikke behøver dette, saaledes som Ridehesten, for Bevægelsens Skyld, følger det dog med den Hovedfordring, der stilles til Dyret, nemlig at „det skal samle Kjødets paa de gode Steder.“ Med andre Ord: en ringe Udvikling af Halsens Muskler, og en forholdsviis stærk af de Muskler, der trække Skulderen tilbage, er uforenelig med en fremskudt Bøv.

Medens Booths Stamme, hvad dette Bygningstræk angaaer, finder almindelig Anerkjendelse, er der et andet Spørgsmaal, hvorom der har været ført en meget levende Strid, og det er, om hans Hjord var i Besiddelse af, hvad man kalder „quality“ (Bestaffenhed, Qualitet.) Dyrets større eller mindre Godhed bedømmes, som bekjendt, for en stor Deel ved Følelsen, og det er fornemmelig det Indtryk, som modtages gjennem denne, der betegnes med Ordet „quality,“ og man strider om, hvad der i saa Henseende skal kaldes godt. En blød Hud med en rigelig Haarvæxt af lange fine Haar ere Alle enige om at sætte som det Bedste; men her ophører ogsaa Enigheden; thi medens Nogle dable Booths Stamme, fordi Huden hos det udfødrede Dyr ligger temmelig fast og stram paa det underliggende Kjød, der er haardt at føle paa, er der Andre, som sige, at saaledes skal og bør det netop være; thi naar Huden er udfyldt med Kjød og Fibt, kan Skindet ikke ligge løst, og at den haardere Bestaffenhed af, hvad der ligger under Huden, er en Dyd, fordi det antyder mere Muskulvæv og mindre Fibt, end hvor det

Ombvendte er Tilfældet. Mr. Booths Køer havde Ord for at være meget flette Malfekøer, og da han selv fortalte mig dette, og jeg har seet, at han holder Køer af en simplere Race som Ammer for adskillige af sine Kalve, har jeg aldeles ingen Grund til at tvivle paa, at det virkelig forholder sig saaledes. Naar Mr. Booth derimod ligeledes fortalte mig, at hans Hjord var ligesaa frugtbar som de fleste andre, da kan jeg ikke vel rime det med den Kjendsgjerning, at skjøndt han aldrig sælger Køer eller Ovkalve undtagen saadanne, der paa Grund af Alder eller Ufrugtbarhed ere ubrugelige til Avl, bliver hans Besætning dog ikke større, end at den bestandig kan faae Plads paa hans egen og hans Brodersøns Gaard.

Indtægten af Hjorden forskaffe Thyrene. En af de Mand, der leie hos Booth, anslog hans Indtægt til mindst £ 3000 (c. 27,000 Rd.) aarlig, hvilket stemmer ret godt med Mr. Booths egne Opgivelser. Han roses af Leierne som meget villig til at erstatte de Tab, de maatte komme til at lide, dersom en Tyr træffer til at komme tilskade eller viser sig ufrugtbar.

Denne Gaard bestaaer af 227 Tønder Land, hvoraf Halvdelen Græs. Den ligger i en flad og frugtbar Egn med temmelig lerede Forder. Hjorden tæller med Unge og Gamle c. 80 Høveder, men heraf ere næsten alle Thyrene stadig leiede ud, og mange af dem komme ikke hjem i flere Aar. Tillægs-køernes Antal beløber sig til omtrent 20 Stykker. Staldindretningen og Dyrenes Behandling syntes ikke at være afvigende fra andre lignende Hjordes. Kalvene patte Køerne (aldrig mere end een Kalv til hver Ko), og har Moderen ikke Melk nok til sin Kalv, navnlig naar denne er et Indlingsdyr, skaffes en Amme, der da gjerne er af en simplere Race, og de Dyr, der ere bestemte for Dyrskuer (det samme er Tilfældet hos andre Opdrættere, naar de ville sælge ved Auction), fedes paa det Stærkeste med Moer, Ovkalger, Havremel, Hø, eller hvad der ellers kan gjøre dem fede, uden Hensyn til Beføstningen, og det

er ganske vist Dyrskuerens Skyggeside, at mangt et værdifuldt Tillægsdyr ved denne høie Fodning bliver ødelagt.

Mange Opdrættere beklage dette høilig og angive det som Grund til, at de holde sig tilbage fra Dyrskuerne; hvorimod Andre betragte det som et nødvendigt Onde og sige, at hvis Dyrene ikke vare fedede, kunde Dommerne ikke bedømme, om de vilde lægge Fidt og Kjød paa de rette Steder, og det hører ganske vist med til de gode Egenskaber ved Booths Stamme, at den ikke er særdeles tilbøielig til at afleire Fidt i Klumper, skjøndt fri for Fidtklumper ved Halen og paa Skulderknuden ere hans fede Køer ikke.

De, der ikke skulle udstilles, leve ved Græs og Turnips, men holde sig ved denne Fodring i en udmærket mustelfylbig og kraftig Foderstand.

Den Tyr, der fik 1ste Præmie blandt de ældre Tyre, tilhørte John Wood, Stanwick Park, der har en meget smuk Hjord paa 40 Høveder. Han leier sine Tyre hos Mr. Booth og, da denne ikke selv konkurrerer til Præmier for Tyre, er ovennævnte Belønning en yderligere anbefaling for den Hjord, hvorfra den stammer. Mr. Wood afviger fra de fleste Opdrættere af Stamhjordene deri, at han ikke lader sine Kalve patte Køerne, da han mener, at denne Fremgangsmaade bevirker, at Køerne mindre let blive brunstige.

Paa Bæggen i hans Stue saae jeg et Oliemaleri af den navnkundige Durham Oxe, der var tillagt af Mr. Woods Fader 1796 og i mange Aar offentlig fremviist, indtil den, 11 Aar gammel, forvred den ene Hofte, og, efter at have været syg i 25 Dage, maatte slagtes.

Uagtet den havde tabt betydelig, veiede de fire Fjerdinger 130 Pbd. og Talgens 9 Pbd. 14 Pbd.

I samme Egn af Landet (det nordlige Yorkshire) findes en anden meget bekendt Stamme, grundlagt af en Mr. Bates (død 1849), efter hvem den har faaet Navn. Efter hans Død saae det stærkt ud til, at denne Stamme ganske skulde falde i Amerikanernes Hænder. Der mødte nemlig Amerikanere ved

Auctionen og gjorde Indkjøb til enorme Priser; men der var dog en Capitain Gunther, der for uhyre Summer fiktrede sig flere af de fortrinligste Individier, der under Navnet „Duchés“ ere at ansee som en egen Stamme, og nu med hyppig Anvendelse af Indavl have været bevarede i og ved sig selv siden 1852 paa en Gaard, Wetherby, i Wardalen, som er Stammens oprindelige Hjem, og hvorfra Capt. Gunther udleier 9 Tyre til £ 200 Stykket.

Denne Stamme har især erhvervet sig Ry for sin udmærkede „Quality“ (fiin og blød) og skal være bedre som Malkesvæg end den, der tilhører Mr. Booth og bærer Navn efter ham. Capt. Gunther havde iaar (efterat være slaaet) trukket sig tilbage fra Dyrskuerne, og hvad jeg saae af hans Hjord, forekom mig ikke at være noget særdeles fortrinligt. Nøgleren roste Køerne meget som Malkedyr, men, efter hvad jeg kunde forstaae, kan dette egentlig kun gjælde for Tiden umiddelbart efter Kalvingen. En ung, svær og meget vel næret Ko, der havde kælvet for et Aar siden og nu var overløben, havde allerede i lang Tid været gold.

Paa Londons Dvægmarked, der holdes 2 Gange om Ugen paa en stor Plads, der hedder Copenhagenfield, har man en udmærket Leilighed til at sammenligne det ordinaire engelske Slagteqvæg med hvad, der indføres fra Udlandet. Efter en løselig Beregning anslog jeg de tilstedeværende Høveder til c. 2000; men Pladsen maa kunne rumme 3 til 4 Gange saa mange. Det udenlandske Dvæg udgjør i Sommermaanederne omtrent Halvdelen af det tilstedeværende Antal, og man finder her til daglig Brug Dvæg fra alle Verdens Hjørner. Spanske og portugisiske Stude, af en lys, rød Farve med uhyre lange og svære Horn, ere stadige Gjæster. De ere ikke meget store og ikke meget fede, men mustelfyldige og særdeles smukke Dyr. Ved Siden af dem kan man finde de store temmelig langbenede, lysblakkede, polste Stude med deres lange, tynde, opretstaaende Horn, og desuden en broget Blanding af alle Slags Dvæg, fornemmelig fra Nordeuropa,

hvoraf en stor Deel indføres over Holland og derfor gjerne paa Markedet gaaer under Navnet „dutch“-Dvæg, men at det ikke Alt er fra Holland, kunde jeg blandt Andet see deraf, at der mellem det fandtes et Exemplar af den indiske Puffel-oxe (en gammel Ko).

Uagtet Størstedelen af det engelske Dvæg, der i Sommermaanederne bringes paa Markedet i London, langt fra efter engelske Forhold er at kalde fedt, saa er det dog, sammenlignet med det fra Udlandet, at kalde meget sværere, bredere og i bedre Foderstand. Af Lødekøer, vel nærmest bestemte for de londonste Brænderistalbe, fandtes adskillige meget gode hollandske Køer, men ogsaa store Køer af engelsk Race (nærmest at kalde Ayrshire- eller Suffolk-Køer), der havde en fiin og knoklet Bygning, fiin Hud, store Øvere, store Melkeaarer og øvrige gode Melketegn, men sjelden noget godt Speil. For en stor og meget smuk Lødeko forlangtes £ 25.

Jeg har havt Leilighed til i London at overvære Udskibningen af 2 Padninger dansk Dvæg, hver paa c. halvtredie hundrede Stykker. Der var adskillige svære og vel fødrede Køer, og en Deel af Studene, der saae ud til at være vesterjydske, vare meget respectable Dyr; men i sin Heelhed maatte dog disse Dyr, og navnlig de af den ene Padning, sammenlignet med engelsk Dvæg, kaldes smaa og magre. En Dyr læge Simmonds, der af den engelske Regjering er ansat til at undersøge Sundhedstilstanden af det Dvæg, der indføres fra Udlandet, roste denne for det danske Dvægs Vedkommende, og sagde navnlig, at han aldrig havde truffet det lidende af ondartet Lungesygge eller Mund- og Klovesygge, i hvilken Henseende det danne en heldig Modsætning til det, der indførtes over Rotterdam.

Gjennem Mr. Simmonds erholdt jeg Afgang til et Meieri eller Køhold i City (en Deel af London). Besætningen bestod af 150 Køer, hvoraf de Fleste vare hollandske. Stalden var reent og net holdt, og, da der var en Mængde Huller paa Taget, var Luften god. Der fødredes med Mass og Bønne-

meel, og Eieren sagde, at hans bedste Køer i den bedste Tid gave ham 21 Potter Melk om Dagen, men at det daglige Gjennemsnit for hele Besætningen ikke var mere end 9 Potter for hver Ko. De hollandske Køer malkede meest, og der var en af dem, som Eieren havde beholdt i 3 Aar; men han foretrak dog Northorns-Køer, naar han kunde kjøbe dem til samme Priis, da disse bleve hurtigere fede. Den meest yndede Ko i de londoniske Stalde er den, der fremkommer ved at krydse en Ko af gammel Yorkshire-Race med en Northorns-Tyr.

III. Faar.

De engelske Faar, der alle ere Rjødfaar (∴ saadanne, der holdes hovedsagelig for Rjødets Skyld), deles af Englænderne selv i 2 Hovedafdelinger, nemlig: langulbede og kortulbede; de sidste gaae i Almindelighed under Navnet „downs“ (s. Ex. Southdowns), fordi de have hjemme paa høie Bakkestrøg, der betegnes med dette Navn. Hver af disse Hovedafdelinger indbefatter en stor Mængde Underafdelinger, og næsten ethvert faareopbrættende District gjør Forbring paa at besidde en egen Race, der gives Navn efter Egnen, og Faarehyrder og Andre, hvis Forretning det er at have med Faar at gjøre, kunne med temmelig Sikkerhed skjelne mellem disse forskjellige Slag, men en stor Deel af dem have saa megen indbørdes Lighed i alle Hovedtræk, at de af en Fremmed i det Høieste kunne erkjendes som forskjellige Stammer af en og samme Race.

1. Langulbede.

a) Leicester=Faar.

Denne Race skyldes, som bekjendt, Bakewell sin Oprindelse og gik i hans Tid fornemmelig under Navnet „Dishley“. Den var næst Cotswold den talrigst repræsenterede (73 Nummere) af alle langulbede Rasser, og den antages endnu, navnlig hvad Anlæg til Fedning og tidlig Modenhed angaaer,

at staae som Nr. 1 blandt alle Englands Faareracer. Den har et fiint, smalt Hoved med en lige Næse og temmelig stærkt fremtrædende Dine. Hovedet er kort behaaret, undertiden næsten nøgent, især i Nakkens (af denne Grund er det stundom nødvendigt om Sommeren at forsyne det med en Lærreds-Kappe, da Dyret ellers lider meget af Sol og Fluer). Ulden strækker sig aldrig frem foran Ørerne. Venene ere ligeledes kort behaarede og Farven heelt hvid. Ulden er lang og blød, stærkt krøllet eller loftet (ikke som hos Downs kruset eller bugtet, i Lighed med Merinos), med en meget rigelig Uldsved. Brystet udmærker sig ved en overordentlig Brede, noget, der bliver endnu mere paafaldende derved, at Racen har et særdeles Anlæg til at afleire Masser af Fidt paa Siderne af Brystkasen. Hos fede Dyr seer det derfor ud, som om Brystet var bredere, end det er dybt, og Krybset faaer et forholdsvis smalt, næsten tilspidsset Udseende.

I denne Klasse fandtes paa Udstillingen i London 3 smaa Bødere, der vare klippede saa nær til Skindet, at de vare næsten at kalde nøgne, og udmærkede sig ved en særdeles bred, dyb og sluttet Form. De nedstamme (ifølge et fuldstændigt Slægtregister, der gaaer tilbage til 1789) fra Bakewells Flok, og siden 1811 har den Flok, hvortil de høre, været fortsat i og ved sig selv. Eieren havde foruden Slægtregisteret ledsaget de udstillede Dyr med følgende Udtalelse: „Denne Flok er tillagt paa Dyr, der ere i meget nær Slægt, — en Fremgangsmaade, der sædvanlig kaldes „Indavl“ (breeding in-and-in), men jeg har ikke erfaret nogen af de skadelige Virkninger, der hyppigt tillægges denne. Dyrene have været holdte paa en Maade, der staaer deres naturlige Levemaade meget nær, og ere opfødte og fedede alene med Planteføde*)." Flokken staaer

*) Herved forstaaer Mr. Barford Græs, Kaal og Roer, som han anseer for naturlig Føde for Faar, i Mopsætning til Korn og Oliefager, hvilke han betragter som kunstige Fodringsmidler. I den anden Artikel

til enhver Aarstid til Eftersyn for Enhver, der interesserer sig for Opretholdelsen af rene Racer, og jeg troer, det er den eneste Flok i Landet, for hvilken der kan fremvises et uafbrudt Slægtregister fra Bakewells Tid og fra hans Hjord."

Da her syntes at være en Leilighed til at lære noget angaaende Følgerne af Indavl, bestemte jeg mig til at reise dertil, og jeg har fundet denne lille Stamme saa interessant, at jeg under Navnet

Foscote = Flokken

skal omtale den lidt nærmere. Dens Eier, der nærer den meest levende Interesse for sin Hjord, uagtet han er en Mand paa 77 Aar, er Forpagter paa en Gaard, der hedder Foscote, nær Towcester, i den sydlige Deel af Northamptonshire. Moderfaarenes Antal var 160, og de havde iaar et tilsvarende Antal Lam (Tvillingfødslerne havde iaar været usædvanlig faa, og der var i det kolde Foraar død nogle Lam). Af Vædere ubleiedes aarlig 30 til 40 Stykker for £ 8 (c. 72 Rdl.) Stykket, og Veierne benyttede en Væder til indtil 90 Aar, og der fandtes mellem Mr. Warfords Veiere Folk, som havde leiet hos ham 20—30 Aar itræk. Paa selve Gaarden benyttedes aarlig 4—5 Springvædere for at have Udvalg ved Parringen. Om Sommeren opholdt Faarene sig paa Græsmarkerne, og Mr. Warford erklærede, at han græssede flere Aar (indtil 15 Stykker paa godt Græsland) pr. Acre end andre Opdrættere. Om Vinteren ernæredes de ved Turnips, der blev ædt af paa Marken paa den sædvanlige Maade ved Hjælp af Faarefolde. Dog forbleve Moderfaarene den største Deel af Aaret paa Græsmarkerne, og, naar der var for lidt Græs, blev der fjørt Roer og Kaal til dem. Uagtet Mr. Warford erklærede, at han antog, at Aaret ikke naaer sin fulde Udvikling, før det er

i Dishley = Selskabets Love (dette Selskab hævdedes 1803 efterat have bestaaet i 20 Aar) hedder det: Intet Medlem maa til nogenstund give sine Vædere anden Føde end grønne Vegetabilier.

4 Aar gammelt, benyttede han dog Bæderne til Aal allerede i det første Aar af deres Liv, men Gimmerlammene maatte vente til det næste, saaledes, at de fødte, naar de ere 2 Aar. Dyrene i denne Flok vare alle smaa, brede, lavbenede og vel sluttede, og jeg har ikke nogetsteds seet en mere eensartet Flok, og intetsteds en heel Flok af Dyr, der næsten alle ganske lignede de paa Dyrskuet fremstillede Individier. Deres Uld er ikke fiin og afviger fra den, der findes hos Nutidens Leicester derved, at den ikke er saa krollet, men næsten ganske glat. Den er dog meget tæt, og Mr. Warford sagde, at en god Felts veiede 6,3 Pd.

Jeg maalte nogle Totter af sidste Aars Klipping; de havde en Længde af 8 Tommer.

Hans Faar kunne efter engelsk Maalestok ikke kaldes meget fede, men ere særdeles mustelfyldige og kraftige Dyr. De vare saa tamme, at Mr. Warford kunde gaae lige hen og tage fat paa Bædere, der gif løse og græssede paa Marken.

Han gjorde mig opmærksom paa, at man nu ved Dyrskuerne stillede den Fordring, at Ryggen skulde vise sig, om end ikke furet, saa dog aldeles flad og bred oventil, og at man saae hellere en Nebhuling end en Dphøining af Ryggen mellem Bøvbladene. Hans egne Faar havde en lille Fremstaaenhed mellem Bøvbladene, og, da man havde dadlet dette som en Feil, havde han undersøgt et stort Antal Faarekroppe, der vare fløvede paalangs, og var derved kommen til den Overbeviisning, at de Faar, der i levende Live viste en meget flad eller furet Ryg, havde korte Torntappe, hvorimod det Omvendte var Tilfældet med saadanne, hos hvilke Ryggen viste sig lidt skarper. Undersøgte han derimod Høiden af det Mustellag, der laae ovenover Ryghvirvlerne, paa Siderne af Torntappene, da fandt han, at det stod i Forhold til Høiden af Sidstnævnte, og følgerlig var mindst hos de Dyr, der i levende Live viste en furet eller meget flad Ryg. Hans Op-gave er at frembringe Kjød, hellere end Fidt, og følgerlig anseer han ikke den Form af Ryggen, der antyder høre Torn-tappe, for at være nogen Feil. Han indrømmer, at andre

Opdrættere kunne fremstille Faar, der ere bethdelig større og sværere end hans, men betvioler, at de kunne frembringe et Pund Kjød billigere end han.

Man har opfordret ham til at forbedre sin Hjord ved Krydsning med Vædere fra en anden og større Flok, men han har bestandig afflaaet det. Engang fik han en lignende Opfordring fra sin „Lanlord“, med det Spørgsmaal, om han da aldrig havde seet gode Faar udenfor sin egen Flok, hvortil han havde svaret: „Jo, Mylord, men jeg har altid fundet dem i saa slet Selskab, at jeg ikke har turdet stole paa dem.“

Naar han sammenligner den Hjord, han nu har, med den, han havde for 30 Aar siden, da siger han, at han ikke kan rose sig af at være i Besiddelse af bedre Individier nu, end dem, han dengang eiede (et Lithographi af en Bede af denne Hjord fra 1818 svarer ganske til det Præg, Hjorden endnu har); men han kan spore en Fremgang med Hensyn til Flokken i sin Heelhed, thi medens han for tredive Aar siden havde ondt ved at samle af hele sin Hjord 5 til 6 Dyr, der nogenlunde svarede til den Form, han stræbte at frembringe, saa kunde han nu let samle en Flok paa 30 Stykker, der vare hverandre saa lige, at han selv, eller andre Faarekjendere, havde ondt ved at udpege et eller flere Dyr som ringere eller bedre end Resten. Han havde ogsaa fundet, hvad der naturligviis hænger nsie sammen med det, der er sagt i det Foregaaende, at hans Dyr med en langt større Sikkerhed gjengave deres egen Form i Afkommet.

Denne Flok kan tjene som Beviis for, at Indavl kan anvendes i mange Slægtsled og gjennem en lang Aarrække (efter Bakewells Tid er den fortsat paa denne Gaard i over 50 Aar), uden at medføre nogen kjendelig Afstagen i Frugtbarheden, hvorimod den medfører en stigende Censartethed og Constanthed af Flokken. Den kan paa den anden Side ogsaa benyttes af Indavlens Modstandere til at fornøje den Paaastand, at denne Fremgangsmaade medfører Tilbagegang i Størrelse; men Grunden til den ringe Størrelse, der synes at være bleven

Racetræf hos denne Stamme, finder dog uden Tvivl rigtigere sin Forklaring i den sparsonne Ernæring, Mr. Warford, i Sammenligning med andre Opdrætttere, giver sin Hjord, medens han fastholder en trivelig og mustelskyldig Kropbygning som det overveiende Hensyn i Udvalget af sine Stambdyr. Muligviis kan ogsaa det, at han benytter Væderlammene til Avl allerede det første Efteraar, de leve, bidrage til at sætte Flokken tilbage i Størrelse.

At Mr. Warford har været uden Held som Concurrent paa Dyrskuerne, har i videnskabelig Henseende mindre at betyde, end at han ved den benyttede Fremgangsmaade har opnaaet at overføre den Form, han søgte, paa hele sin Hjord. For den nyere Tids engelske Fødningsmethode, der især gaaer ud paa at skaffe store Dyr, der ved en forceret Fødning i en meget kort Tid kunne ansamle en umaadelig Masse løst Kjød og Fidt, passer ganske vist Dyrene af Fosscote-Flokken ikke saa godt, som hvad der nu kaldes Leicester eller Cotswold; men de fortjente uidentivl Opmærksomhed som Dyr, der egnede sig til Indførsel paa Steder, hvor man ikke er forberedt paa at give dem en meget rigelig Forpleining, og derfor vilde være vel tjent med mindre Dyr, der som disse ere meget trivelige og forholdsviis haardsføre.

Det er, som bekjendt, ikke almindeligt, at Faareeierne i England selv tillægge de Vædere, de bruge, men de leie dem hos de meest bekjendte Opdrætttere, der gjøre det til Hovedformaalet for deres Avl at tillægge Vædere for at leie dem ud. I de senere Aar er der blevet saa mange Opdrætttere af Vædere (Rambreeders), at det nu ikke mere er saa fordeelagtigt som tidligere. Udleiningen steer gjerne ved Auction, og jeg har været til en saadan i det nordlige Yorkshire. Det var hos en Mr. Fischer, Leiconfield, Beverley, Yorkshire. Der op-raabtes ved Auction 88 Væddere, hvoraf ingen maatte bortleies under £ 5; men 22 fandt ingen Liebhaveere til denne Priis, hvorimod 66 leiedes bort til en Gjennemsnitspriis af 8 £ 8 s 6 d (c. 75 Rd.) med en betydelig Variation i Prisen, saaledes, at den dyreste kostede £ 38 (c. 342 Rd.).

Mr. Fischers Faar udmærke sig navnlig ved Størrelse og Ulbrigdom, og han sagde selv til mig, at han ikke gjorde Forbring paa, at hans Faar skulde kaldes aldeles rene Leicester. Han havde nemlig engang, da han syntes, Faarene bleve for smaa og havde for tynd Uld, foretaget en Krydsning med et sværere og grovere Landsaar, men saa, ved fortsat Anvendelse af Leicester, ført Afkommet næsten fuldstændig tilbage til den rene Race. Han troede ved denne Fremgangsmaade at have vundet i Størrelse og Ulbrigdom og at have tilveiebragt en Stamme, nyttig for Landmænd, der skulde svare en høi Forpagningsafgift. Han concurrerede ikke ved Dyrskuer, da han ikke vilde udsætte sig for at ødelægge sine bedste Faar ved den Fodning, som dertil udfordredes.

Lincoln= samt Kent= eller Romney=Marst=Faar ere store, langulbede, hvide Faar, der i Cataloget fandtes opførte som 2 særskilte Klasser. De have begge meget tilfældeds med Leicester, men navnlig de Sidstnævnte ere forskjellige fra dem ved en betydeligere Størrelse, en længere og mere glat, temmelig fiin Uld, uden megen Uldsved.

Med Hensyn til Brystets Omfang og Trivelighed staae de kjendelig tilbage for Leicesters og Cotswold.

b) Cotswold=Faar

var den talrigst repræsenterede af alle de langulbede Klasser (90 Nummere). De have hjemme i det vestlige England, og da navnlig paa en Høidestrækning i Gloucestershire, efter hvilken de have faaet Navn. Disse Faar siges i stor Udstrækning at skylde deres nuværende forbedrede Form til en Krydsning med Leicester; men der er dog hos dem saameget Giendommeligt, at de, om ellers nogen af de hornløse, langulbede Klasser, kunne gjøre Fordring paa at opstilles som en egen Race.

De ere større end Leicester og staae ikke tilbage for dem med Hensyn til Brystets Brede, og de have ligeledes en meget stor Tilbøielighed til at samle Fidt paa Siderne af Brystkasen;

men nogle af dem ere maaffee at dable som temmelig høibenede. Ulben voxer langt frem paa Hovedet, og der findes altid en kraftig Lok paa Panden, hvorimod der ingen Uld findes paa Øren og Been. Ulben viser sig næsten sneehvid, da den ikke er saa gjennemtrængt med Uldsvøb som hos Leicester, men den er tæt og rigelig og danner temmelig svære krøllede Lokker, og anbefaler sig mere ved sin Mængde end ved sin Fiinhed. Disse Faar ansees for at være mere haardsføre end Leicester og, hvad Størrelse og Ulbrigdom angaaer, ere de dem ligeledes overlegne.

c) Cheviot=Faarene

høre hjemme paa de Bjerger, der findes i det sydlige Skotland og nordlige England. De vare svagt repræsenterede (22 Nummere) paa Udstillingen i London, men jeg har haft Leilighed til at see dem i deres mere naturlige Tilstand i Skotland. Foranlediget ved en paa dette Sted udbrudt Faaresygdom, opholdt jeg mig, i Selskab med en Assistent fra Veterinairstolen i Edinborg, 4 Dage paa en saakaldt Faarefarm i Roxburgshire. Vi boede hos Schæferen paa en Gaard, der hedder Bothwickshiel, og som ligger i en meget betydelig Høide over Havfladen i et koldt og fugtigt Klima. Der hørte et meget betydeligt Areal til denne Gaard, men det bestod af lutter udyrkede Høie, beklædte med Lyng eller grovt Græs. Tidligere havde Smaapletter været dyrkede hist og her; men nu fandtes der paa hele Gaarden ikke en pløiet Fure.

Der holdtes 50—60 Sneje Faarecreaturer, hvoraf største Delen vare Halvblods, det vil sige: halvt Leicester og halvt Cheviot. De rene Cheviot vare langt haardsførere end de Halvblods. De Første kunde saaledes leve paa Høiene hele Vinteren, uden anden Hjælp, end lidt grovt Hø, der gaves, naar det blev meget haardt Veir eller Sneen blev liggende meget længe; hvorimod de Sidste ikke kunde trives uden at faae Turnips om Vinteren, og det er derfor nødvendigt paa denne Aarstid at sende dem til Lavlandet. Bedelammene sælges om Efteraaret paa et nærliggende Marked, hvorfra de gaae

til Lavlandsdistricter, for i Vinterens Løb at fedes paa Turnips. Gimmerlammene anvendes ikke til Avl det første Aar. Det hændes dog undertiden af en Feiltagelse, at et Lam kommer til Bæderen og føder, naar det er Aar gammelt; men Lammet er da gjerne saa lille og usfelt, at det ikke lønner sig at forsøge paa at tillægge et saadant. Vil man desuagtet forsøge det, ansees det for at være nødvendigt, at lade det opamme ved et ældre Faar, der har mistet sit eget Lam. Det Lam, som skal opammes af en fremmed Moder, overtrækkes med Skindet af det døde Lam indtil Stedmoderen har lært at kjende sig ved det. Alle de Faar, der mistede deres egne Lam, forsynedes paa denne Maade med et nyt, der toges fra de Faar, der havde Tvillinger.

Bædrene fodres i det Hele stærkt og sendes om Vinteren til Lavlandet paa Turnips. En Bæder benyttes til 50—70 Faar; men aldrig før den er 2 Aar gammel, og kun 2 Aar i samme Flok, da den ellers vilde komme til at springe sit eget Afkom. Det er sjældent, at en Bæder benyttes mere end 3 Aar til Avl (3: til den er 5 Aar gammel). Den første Krydsning mellem Cheviot og Leicester gav gjerne det bedste Resultat, men Schæseren sagde dog, at det ikke var ualmindeligt at tage en Generation mere af Halvblodsdyr ved at anvende halvblods Bædere til halvblods Faar; men at fortsætte denne Halvblodsavl videre, ansaae han for en meget slet Fremgangsmaade, da man derved fik en meget ueensartet Flok, eftersom Afkommet altid vilde udarte („breed back“) og nærme sig den ene eller den anden af de anvendte Racer. Moderfaarene benyttes til Avl saalænge, som deres Fortænder ere gode; men disse holde sig sjældent længere end til Dyret er 6 Aar, især hos saadanne, der om Vinteren have levet paa Turnips, som de maae gnave af.

Denne Race er ligesom Leicester ganske hvid, og har som denne ingen Uld paa Hovedet; men den har et grovere Hoved, en frum Næse og en tættere og lidt kortere Uld, der ikke krøller sig.

d) Sorthovebede Bjergfaar,
med Horn og lang Uld.

Disse have deres egentlige Hjem paa de stotfste Bjerge, navnlig i den nordlige og vestlige Deel af Landet, hvor de ansees for at være den eneste Race, der er haardsfør nok til at kunne bestaae. I deres oprindelige Skikkelse ere de smaa og magre med en meget lang og strid Uld, der næsten ligner Gjedehaar. Deres tørre, sorte Hoved, livlige Dine og lange, krumme Horn give dem et i malerisk Henseende meget smukt Udseende. De ere vilde og meget lette i deres Bevægelser, saa det er umuligt at holde dem indelukkede ved sædvanlige Hegn. Naar de skulle fedes, skeer dette i Lavlandene paa Turnips, og deres Kjød staaer i meget høi Anseelse paa Londons Marked. Det regnes til det bedste Faarekjød, man har, og sættes navnlig langt over Leicester. Racen er i mange Opdrætters Hænder forbedret betydelig, baade med Hensyn til Uldens Bestaffenhed og Dyrets Evne til at kunne fedes; men man har fundet, at disse Forbedringer finde Steed paa Haardsførhedens Bekostning.

I det nordlige England har man Faar med sorte Hoveder og sorte Been, lange og krumme Horn, der ganske ligne de Foregaaende, men de have opnaaet en meget betydelig Størrelse. Saaledes var der fra det nordvestlige Yorkshire under Navnet „Lank“ eller Bjergfaar udstillet en Samling, der uden tvivl vare de største Faar og havde den forholdsvis længste Uld af alle dem, der fandtes paa Udstillingen i London. Ulden var glat og temmelig grov.

e) Dorset Faarene

have en temmelig kort, men meget tæt Uld og staae i saa Henseende paa Overgangen til den følgende Hovedafdeling; men de udgjøre for sig selv en bestemt udpræget Race. De ere ganske hvide, forsynede med store krumme Ammonshorn og have gjennemgaaende Anlæg til at ansamle en betydelig Fjdtklump i Nakken. Dersom man tænker sig et Merinofaar, der gjennem mange Slægtled havde været underkastet engelsk Klima

og engelsk Forpleining, og derved med Hensyn til Uldens Bestaffenhed og en større Trivselighed i Kropbygning havde nærmet sig til de engelske Faar, da har man omtrent Billedet af et Dorset. Efter de Oplysninger, jeg har kunnet forskaffe mig, vides imidlertid intet om, at Merinos skulde have været Stamfædre til denne Race, der i mange Aar har havt hjemme i Dorsetshire. Racen udmærker sig især derved, at Faarene kunne bringes til at løbe med Bæder meget tidlig paa Aaret, og at de ernære deres Lam meget rigeligt, hvorfor de benyttes til at skaffe tidlige Lam til det Londonner-Marked.

Under Navnet: Gynoor Race fandtes en Deel Faar udstillede, der næsten ganske lignede de foregaaende, naar undtages, at de vare en Deel mindre og mere sluttede.

2) Kortuldede.

a) Southdowns

udgjorde den talrigste (96 Nummere) af alle de paa Udstillingen repræsenterede Faareklasser. De ere som bekendt hornløse, med mørkt Hoved og mørke Been, men Farven kan variere fra en temmelig mørk brun til en meget lys. De have en kort, men overordentlig tæt Uld, der er fiint fruset eller bølget, gennemtrængt med en rigelig Uldsvøb, der bidrager til at gjøre Ulden mørk. Ulden er langt finere, end den af de languldede Faar, men dog ikke saa fiin som Merinos. Panden og Kinderne ere bevoxede med en meget tæt og kort Uld. Med Hensyn til Kropbygning, da ere de neppe fuld saa brede over Brystet som Leicesters og have ikke saa stort Anlæg til at ansamle Fidt paa Siderne af Brystkassen. Halen er meget høit ansat og kommer langt tilbage, et Punkt, hvorpaa man sætter megen Priis, og Faarene ere fyldigere og dybere end hos Leicesters, navnlig sees de Mustler (s: Underlaarets Bøiemustler), der ligge bag paa Aaret, at være meget fyldige. (En ganske tilsvarende Forskel gjør sig gjeldende, naar man sammenligner dette Mustelparti hos Bjergqvæget med det fra Lavlandene;

thi hos Galloway, Hereford og Devon findes det gjennemgaaende forholdsviis langt kraftigere end hos Korthorn.) Kjødet af denne Race stattes høiere end det af Leicester, da Fidt og Magert findes bedre blandet.

Shropshire=Faar, Hampshire og vesterlandste Downs udgjorde paa Udstillingen to særskilte, meget talrigt repræsenterede Klasser, hvoraf de Fleste vare noget større og grovere, end Southdown, som de iøvrigt lignede særdeles meget. Hovedet var hos dem mere sort, og Ulden indeholdt ikke saamegen Fidsved. Pelsen var hos flere af dem saa tæt, at den var at føle paa næsten som et Fildt.

b) Oxfordshire Downs,

der indbefattede 52 Nummere, er en Klasse af Faar, der er opstaaet i de senere Aar, og af Nogle ansees for at være en ny Race, der skal være dannet ved en Krydsning af Cotswold med Hampshire Downs (o: de sværeste Languldebe med de sværeste Kortuldebe). De udstillede Dyr vare alle af en meget betydelig Størrelse, endogsaa større end de Racer, hvoraf de vare fremgaaede. Ulden stod, med Hensyn til Mæsse og Længde, ikke meget tilbage for de rene Cotswold, men havde beholdt meget af de kortuldebe Faars Fjinhed, og man kunde i Hovedets Form, Farve og Uldbeklædning samt Dyrenes hele øvrige Bygning finde Træk af begge de nævnte Racer.

Som Individier betragtede, maatte de ganske vist stattes meget høit; men hvad jeg savnede i denne Klasse var eensartethed i Farve og hele Præg. Der fandtes nemlig meget betydelig Forskjel ikke blot mellem de Dyr, der hørte til forskjellige Hjerde; men ikke engang der, hvor man havde udstillet 5 Moderfaar af samme Hjord, fandtes disse nogenlunde eens. Jeg kan derfor ikke ansee dette Forsøg paa at danne en Mellemrace som fuldstændig lykkes.

Skulde jeg til Slutning forsøge paa, i nogle faa Hovedpunkter at samle, hvad der efter min Overbeviisning ere de

væsentligste Aarsager til det høie Standpunkt, hvorpaa næsten alle Grene af Huusdyravlen staae i England, da vilde jeg fremhæve Følgende:

1) Der gives det unge Dyr en meget rigelig Mæring lige fra Fødselen af, og til det har naaet sin fulde Udvikling.

2) Der sørges for, at Dyrene altid have rigelig frisk Luft og Reilighed til Bevægelse, og for Fuldblodshestene forøges denne ved, at Dyret meget tidlig underkastes en anstrengende Brug af de Organer, der fornemmelig ønskes udviklede.

3) Der vaages med Omhu over Bevarelsen af de rene Racer, da det er anerkjendt, at kun disse give Sikkerhed i Nedarvingen. De Stammer, som i Arrækker have hævdet deres Anseelse, findes hyppigst at være saadanne, der i en lang Tid have været bevarede paa samme Gaard eller Gaarde, uden Indblanding af fremmed Blod, og de ere ofte gaaede i Arv fra Fader til Søn.

Den, der gennem Literaturen eller ved egne Jagttagelser kjender noget til Huusdyravlen i England, vil neppe i disse Blade finde noget Væsentligt, der kan kaldes Nyt eller tidlige Ubekjendt, men jeg har det Haab, at De, som have understøttet mig til denne Reise, ville finde, at der hos mig har været en ærlig Bestræbelse efter at benytte Understøttelsen i det Diemed, hvori den er givet.

October 1862.
